

**Dənizdə gəmilərin toqquşmasının qarşısının alınmasına dair beynəlxalq qaydalar
haqqında Konvensiyaya qoşulmaq barədə**

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNU

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi **qərara alır**:

1. Azərbaycan Respublikası 20 oktyabr 1972-ci il tarixli Dənizdə gəmilərin toqquşmasının qarşısının alınmasına dair beynəlxalq qaydalar haqqında Konvensiyaya qoşulsun.

2. Bu Qanun dərc edildiyi gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Heydər ƏLİYEV

Bakı şəhəri, 22 aprel 1997-ci il
№ 273-IQ

«Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu»nda dərc edilmişdir (30 noyabr 1997-ci il, № 5, maddə 373)

Dənizdə Toqquşmaların Qarşısının Alınmasına dair Beynəlxalq Qaydalar haqqında Konvensiya, 1972-ci il

MADDƏ I

Ümumi öhdəliklər

Bu Konvensiyanı qəbul edən Tərəflər Dənizdə Toqquşmaların Qarşısının Alınmasına dair Beynəlxalq Qaydaları 1972-ci il, və digər Əlavələri qəbul etməyi öz öhdəsinə götürür.

MADDƏ II

İmza, ratifikasiya, qəbul, təsdiq və qoşulma

1. Bu Konvensiya 1 iyun 1973-cü ilədək imzalanmaq üçün açıqdır və bundan sonra qoşulmaq üçün açıqdır.
2. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının və ya ixtisaslaşmış qurumların, ya da Atom Enerjisi üzrə Beynəlxalq Agentliyin və ya Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin Əsasnaməsinin iştirakçıları olan dövlətlər bu Konvensiyanın Tərəfləri ola bilərlər:
 - (a) ratifikasiya, qəbul və ya təsdiqlə bağlı qeyd-şərt olmadan imzalamaq;
 - (b) ratifikasiya, qəbul və ya təsdiq edilməli imza, sonra ratifikasiya, qəbul və ya təsdiq; və ya
 - (c) qoşulma.
3. Təsdiqləmə, qəbul, təsdiq və ya qoşulma, bu sənədin imzalanması və ya qoşulmuş dövlətlərin hökumətlərini məlumatlandıran Hökumətlər arası Dəniz Məşvərət Təşkilatına (bundan sonra - Təşkilat) təhvil verilməsi yolu ilə həyata keçirilir. Bu Konvensiyaya hər bir sənədin təhvil verilməsi və saxlandığı tarix.

MADDƏ III

Ərazi tətbiqi

1. Birləşmiş Millətlər bir ərazi üçün idarəetmə orqanı olduqda və ya bir ərazinin beynəlxalq əlaqələrinə görə məsuliyyətini daşıyan hər hansı bir razılığa gələn Tərəf, istənilən vaxt Təşkilatın Baş Katibinə (bundan sonra adlandırılacaq "Baş katib") yazılı bildiriş göndərməklə istədiyi vaxt bu Konvensiyanın həmin əraziyə şamil olunmasını istəyə bilər.
2. Bu Konvensiya, bildirişin alındığı tarixdən və ya bildirişdə göstərilən digər tarixdən həmin bildirişdə adlandırılan əraziyə şamil edilir.
3. Bu maddənin 1-ci bəndinə uyğun olaraq edilən hər hansı bir bildirişlə, həmin bildirişdə göstərilən istənilən əraziyə münasibətdə geri götürülə bilər və bu Konvensiyanın həmin əraziyə şamil edilməsi bildirişin verildiyi tarixdən bir il sonra və yaxud bildirişdə göstərilən vaxtdan dayandırılmalıdır.
4. Baş katib, bu Maddəyə uyğun olaraq Razılığa gələn Tərəflərə hər hansı bir şamil olunma və ya şamil edilmənin dayandırılması barədə bildiriş haqqında məlumat verir.

MADDƏ IV

Qüvvəyə minmə

1. (a) Bu Konvensiya, ticarət donanmasının ümumi sayı və ya çəkisi 100 ton olan gəmilər, ümumi tonnajı dünya ticarət donanmasının ən azı 65 faiz təşkil edən ən azı 15 dövlətin bu hissəyə Tərəfdaş olduğu tarixdən on iki ay sonra qüvvəyə minir.

(b) Bu bəndin (a) yarım bəndindəki müddəalara baxmayaraq, bu Konvensiya 1 yanvar 1976-cı il tarixindən əvvəl qüvvəyə minmir.

2. 1-ci (a) yarım bəndində göstərilən şərtlər yerinə yetirildikdən və Konvensiya qüvvəyə minənədək Maddə II uyğun olaraq bu Konvensiyanı ratifikasiya, qəbul, təsdiq edən və ya ona qoşulan dövlətlər üçün qüvvəyə minmə tarixi, Konvensiyanın qüvvəyə minmə tarixdən qüvvəyə minir.

3. Bu Konvensiyanın qüvvəyə mindiyi tarixdən sonra ratifikasiya, qəbul, təsdiq edən və ya qoşulan dövlətlər üçün qüvvəyə minmə, II Maddəyə uyğun olaraq qoşulma haqqında sənədin verildiyi tarixdən etibarən qüvvəyə minir.

4. VI Maddənin 4-cü bəndinə uyğun olaraq bu Konvensiyaya düzəlişin qüvvəyə mindiyi tarixdən və düzəlişlər edildikdən sonra edilən hər hansı bir ratifikasiya, qəbul, təsdiq və ya qoşulma Əlavələrə uyğun olaraq tətbiq edilir.

5. Bu Konvensiya qüvvəyə mindiyi tarixdən Dənizdə Toqquşmaların Qarşısının Alınmasına dair 1960- cı il Beynəlxalq Qaydaları, əvəz və ləğv edir.

6. Baş katib bu Konvensiyanı imzalayan və ya ona qoşulmuş dövlətlərin hökumətlərinə onun qüvvəyə mindiyi tarix barədə məlumat verir.

Maddə V

Reviziya Konfransı

1. Bu Konvensiyaya və ya Qaydalara və ya hər ikisinə yenidən baxılması məqsədi ilə Təşkilat tərəfindən konfrans çağrıla bilər.

2. Təşkilat bu Konvensiyaya və ya Qaydalara və ya hər ikisinə, Razılığa gələn Tərəflərin azı üçdə birinin tələbi ilə yenidən baxılması məqsədi ilə Razılığa gələn Tərəflərin Konfransını çağırır.

Maddə VI

Reqlamentə dəyişikliklər

1. Razılığa gələn Tərəfin təklif etdiyi Qaydalara edilən hər hansı bir düzəliş, həmin Tərəfin tələbi ilə Təşkilatda nəzərdən keçirilir.

2. Təşkilatın Dəniz Təhlükəsizliyi Komitəsində iştirak edən və səs verənlərin üçdə ikisinin səs çoxluğu ilə qəbul edildiyi təqdirdə, bu düzəliş bütün Razılığa gələn Tərəflərə və Təşkilatın üzvlərinə Assambleya tərəfindən baxılmazdan ən azı altı ay əvvəl məlumatlandırılmalıdır. Təşkilatın üzvü olmayan hər bir Razılığa gələn Tərəf Assambleya tərəfindən düzəliş baxıldıqda iştirak etmək

hüququna malikdir.

3. Assambleyada iştirak edən və səs verənlərin üçdə ikisinin səs çoxluğu ilə qəbul edildiyi təqdirdə, düzəliş Baş katib tərəfindən qəbul edilməsi üçün bütün Razılığa gələn Tərəflərə göndərilir.

4. Belə bir düzəliş, Assambleya tərəfindən əvvəlcədən müəyyən edilmiş bir tarixdə eyni vaxtda Razılığa gələn Tərəflərin üçdə birindən çoxu düzəlişlərə etirazları barədə Təşkilata məlumat vermədikləri təqdirdə, Assambleya tərəfindən qəbul edilən tarixdə qüvvəyə minir. Bu bənddə göstərilən tarixlərin Məclis tərəfindən müəyyənləşdirilməsi, iştirak edən və səs verənlərin üçdə ikisinin səs çoxluğu ilə qəbul edilir.

5. Qüvvəyə mindikdən sonra düzəlişə etiraz etməyən bütün Razılığa gələn Tərəflər üçün düzəlişin istinad olunduğu əvvəlki müddəanı əvəz və qəbul edir.

6. Baş katib bütün Razılığa gələn Tərəfləri və Təşkilatın Üzvlərini bu maddənin tələbi və məlumatı və istənilən düzəlişin qüvvəyə mindiyi tarix barədə məlumatlandırır.

MADDƏ VII

Denonsasiya

1. Bu Konvensiya, Razılığa gələn Tərəf tərəfindən Konvensiyanın həmin Tərəf üçün qüvvəyə mindiyi tarixdən beş il keçdikdən sonra istənilən vaxt denonsasiya edilə bilər.

2. Denonsasiya denonsasiya haqqında sənədin Təşkilata təhvil verilməsi yolu ilə həyata keçirilir. Baş katib digər Razılığa gələn Tərəflərə denonsasiya sənədinin alınması və saxlanılma tarixi barədə məlumat verir.

3. Denonsasiya denonsasiya haqqında sənəd verildikdən bir il sonra və ya denonsasiya haqqında sənəddə göstərilən tarixdə qüvvəyə minir.

MADDƏ VIII

Qəbul və qeydiyyatı

1. Bu Konvensiya və Qaydalar Təşkilata təhvil verilməli və Baş katib tərəfindən təsdiq edilmiş sənədlərin həqiqi nüsxələrini bu Konvensiyanı imzalayan və ya ona qoşulmuş dövlətlərin bütün hökumətlərinə göndərir.

2. Bu Konvensiya qüvvəyə mindikdən sonra, onun mətni Baş katib tərəfindən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsinin 102-ci maddəsinə uyğun olaraq qeydiyyata alınmaq və dərc edilmək üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Katibliyinə göndərilir.

MADDƏ IX

Dillər

Bu Konvensiya Qaydalarla birlikdə ingilis və fransız dillərində bir nüsxədə tərtib edilmişdir, hər iki mətn autentik olaraq bərabər qüvvədədir. Rus və İspan dillərində rəsmi tərcümələr hazırlanmalı və

əsilləri imzalanaraq təhvil verilməlidir.

Bunun təsdiqi olaraq, müvafiq Hökumətlərin aşağıda imza edən səlahiyyətli nümayəndələri bu Konvensiyanı müvafiq qaydada imzaladılar. [*İmzalar buraxılıb.]

LONDON, min doqquz yüz yetmiş iki, iyirmi oktyabr günü qəbul edildi.

Dənizdə Toqquşmanın Qarşısının Alınmasına dair Beynəlxalq Qaydalar, 1972-ci il

HİSSƏ A – ÜMUMİ MÜDDƏALAR

Qayda 1

Tətbiq

- a) Mövcud Qaydalar açıq dənizlərdə və onlarla birləşən sularda üzə n bütün dəniz gəmilərinə şamil olunur.
- b) Bu Qaydalarda heç nə, müvafiq hökumət orqanları tərəfindən reydlər və liman akvatoriyalarında, çaylarda, göllərdə və ya dəniz gəmilərinin üzməsi üçün yararlı olan və açıq dənizlə birləşən daxili su yolları üçün müəyyən edilmiş xüsusi qaydaların yerinə yetirilməsinə mane ola bilməz. Həmin xüsusi qaydalar, bu Qaydalara mümkün qədər uyğun olmalıdırlar.
- c) Bu Qaydalarda heç nə, hər hansı bir dövlətin hökuməti tərəfindən tətbiq olunmuş hərbi gəmilərə və karvanda gedən yük gəmilərinə aid, və ya donanma tərkibində balıq ovu ilə məşğul olan balıqçı gəmilərə məxsus əlavə stansiya və ya siqnal işıqları və ya işarələri və ya fittə verilən səs siqnallarının istifadəsinə aid əlavə xüsusi qaydaların tətbiq edilməsində maneçilik törədə bilməz. Həmin əlavə stansiya və ya siqnal işıqları və ya işarələr və ya fittə verilən səs siqnalları elə olmalıdır ki, onlar səhvən bu Qaydalarda olan işıq, işarə və ya səs siqnalı yerinə qəbul edilə bilməsin.
- d) Bu Qaydaların məqsədləri üçün gəmilərin hərəkətlərinin bölünmə sistemləri Təşkilat tərəfindən tətbiq oluna bilər.
- e) Hər dəfə, əgər hökumət hesab etsə ki, gəmi öz xüsusi konstruksiyası və ya təyinatına görə işıqların və ya işarələrin sayına, yerinə, görünmə məsafəsinə və ya görünmə sektoruna, həmçinin səs siqnalı qurğusunun yerinə və xarakterinə görə bu Qaydaların hər hansı bir tələbini yerinə yetirə bilmir, onda həmin gəmi özünə müvafiq işıqların və ya işarələrin sayına, yerinə, görünmə məsafəsinə və ya görünmə sektoruna, həmçinin səs siqnalı qurğusunun yerinə və xarakterinə görə hökumətin tələbləri, bu Qaydaların tələblərinə uyğun olaraq tətbiq edilən tələbləri yerinə yetirməlidir.

Qayda 2

Məsuliyyət

- (a) Mövcud Qaydalarda heç nə, nə gəmini, nə onun sahibini, nə kapitanı, nə də heyət üzvləri bu qaydaların yerinə yetirilməməsi və ya bu qaydaların hər hansı bir tələbinə etinasızlıq göstərilməsi və ya adi dənizçi təcrübəsinin tələblərinə uyğun olaraq, və ya mövcud vəziyyətin xüsusi şəraitlərinə əsasən yerinə yetirilməsi lazım olan ehtiyat tələblərinə etinasızlıq səbəbindən baş vermiş hadisənin nəticəsinin məsuliyyətindən azad etmir.

(b) Bu Qaydaların tələblərini yerinə yetirərkən və tətbiq edərkən bütün naviqasiya və toqquşma təhlükələrinə və istənilən xüsusi hallara, iştirakçı gəmilərin özlərinin məhdudiyətləri də nəzərə alınmaqla, birbaşa toqquşma təhlükəsinin qarşısını almaq üçün bu Qaydaların tələblərindən kənara çıxmaq məcburiyyətinin yarada bilməsi halların olmasına müvafiq diqqət yetirilməlidir.

Qayda 3

Ümumi təyinat

Bu Qaydaların məqsədləri üçün, kontekstində başqa məna tələb olunmadığı hallar istisna olmaqla:

- (a) “Gəmi” sözü suda üzə bilən bütün növ üzən vasitələr, o cümlədən su basımı olmayan üzən vasitələr, ekranoplanlar və hidrotəyyarələr, suda nəqliyyat vasitəsi kimi istifadə olunan və ya istifadə oluna bilən vasitələr mənasını ifadə edir.
- (b) “Mexaniki mühərrikli gəmi” termini mexaniki qurğu vasitəsilə hərəkətə gətirilən hər hansı bir gəmi mənasını ifadə edir.
- (c) “Yelkənli gəmi” termini yelkənlə hərəkət edən və mexaniki qurğuya malik olan, lakin ondan istifadə etməyən gəmi mənasını ifadə edir.
- (d) “Balıq ovu ilə məşğul olan gəmi” termini torla, qarmaqlarla, tralla və ya başqa balıq tutma vəsaitləri ilə balıq ovlayarkən onun manevr etmə xüsusiyyətini məhdudlaşdıran gəmi mənasını ifadə edir. Lakin balıq ovlayarkən ov alətlərinin, gəminin manevr etmə xüsusiyyətini məhdudlaşdırmayan gəmilərə aid deyil.
- (e) “Hidrotəyyarə” sözü suda manevr etmə qabiliyyətinə malik olan hər cür uçan aparat mənasını ifadə edir.
- (f) “İdarə olunma imkanını itirmiş gəmi” müstəsna şəraitdə olan manevr etmək imkanından məhrum olan və ona görə Qaydalarda tələb olunduğu kimi başqa gəmiyə yol verə bilməyən gəmilərə deyilir.
- (g) “Manevr etmə imkanı məhdudlaşmış gəmi” termini gördüyü işin mahiyyətindən asılı olaraq manevr etmək imkanından məhrum olan və ona görə Qaydalarda tələb olunduğu kimi başqa gəmiyə yol verə bilməyən gəmilərə deyilir.

“Manevr etmə imkanı məhdudlaşmış gəmi” termini aşağıdakı gəmiləri əhatə edir (lakin onlarla tamamlanmır):

- (i) naviqasiya işarələrini quraşdırmaq, xidmət etmək və ya yerindən qaldırılma, sualtı kabel və ya boru düzməklə məşğul olan gəmi;
 - (ii) dərinləşdirmə, okeanoqrafik, hidroqrafik və ya sualtı işlərlə məşğul olan gəmi;
 - (iii) hərəkətdə olan zaman təchizatla və ya personları, ərzağı və ya yükü digər gəmiyə ötürməklə məşğul olan gəmi;
 - (iv) uçan aparatların uçuşunu və qəbulunu təmin etməklə məşğul olan gəmi;
 - (v) mina təhlükəsini aradan qaldırmaq işləri ilə məşğul olan gəmi;
 - (vi) yedəkçi və yedək olunan gəmilərin öz kursundan kənara çıxmaq imkanını məhdudlaşdıran yedək əməliyyatı ilə məşğul olan gəmi;
- (h) “Suya oturumundan çəkinən gəmi” terminini gəminin suya oturumu ilə naviqasiya üçün suyun dərinliyi və eni arasında mütənəsibliyə görə, hərəkət etdiyi kursundan kənara çıxması məhdud olan mexaniki mühərrikli gəmi mənasını ifadə edir.
- (i) “Hərəkətdə olan” termini lövbərdə olmayan, sahilə bağlanmayan və saya oturmayan gəmi mənasını ifadə edir.
- (j) Gəminin “uzunluğu” və “eni” sözləri gəminin maksimal uzunluğu və eni mənasını ifadə edir.
- (k) Gəmilər o vaxt bir-birinin görünüşündə hesab olunur ki, onlardan biri digər gəmi tərəfindən

vizual müşahidə oluna bilsin.

(l) "Məhdud görünüş" termini dumana, çənə, qara, leysan yağışa, qum fırtınası və ya digər buna oxşar səbəblərə görə görünüşün məhdudlaşdığı hər cür şərait mənasını ifadə edir.

(m) "Alt Qanadlı hava Gəmissi" termini, əsas iş rejimində səth effektinin təsirindən yararlanaraq su səthinə yaxın uçan müxtəlif funksiyalı hava gəmissi deməkdir.

HİSSƏ B – ÜZMƏ VƏ İDARƏETMƏ QAYDALARI

Bölmə I – Gəmilərin hər hansı bir görünüş şəraitində üzməsi

Qayda 4

Tətbiq

Bu bölmənin qaydaları hər bir görünüş şəraitində tətbiq olunur.

Qayda 5

Müşahidə

Hər bir gəmi hər zaman üstün vəziyyətə və şəraitə uyğun olaraq mövcud vəziyyəti və toqquşma təhlükəsini tam qiymətləndirmək üçün, gözlə görmə və eşitmə müşahidəsini, həmçinin gəmidə olan bütün vəsaitlərin köməyi ilə müşahidə aparmalıdır.

Qayda 6

Təhlükəsiz sürət

Hər bir gəmi hər zaman təhlükəsiz sürətlə hərəkət etməlidir ki, toqquşma təhlükəsinin aradan qaldırılması üçün düşünülmüş və effektiv tədbir görə bilsin və mövcud şəraitə və vəziyyətə uyğun olaraq tələb olunan müəyyən məsafə həddində dayandırılınsın.

Təhlükəsiz sürəti təyin edərkən aşağıdakı faktorlar nəzərə alınmalıdır:

(a) Bütün gəmilər tərəfindən:

- (i) görünmə şəraiti;
- (ii) balıqçı və ya digər gəmilərin toplandığı (cəmlənməsi) halı da daxil olmaqla hərəkətin sıxlığı;
- (iii) gəminin manevr etmə imkanı və xüsusən gəminin tam dayandırılması üçün zəruri məsafə və üstün vəziyyətinə görə gəminin dönmə qabiliyyəti;
- (iv) gecə sahil işıqlarından, eləcə də öz məxsusi işıqlarının yayılmasından əmələ gələn işıq fonunun mövcudluğu;
- (v) küləyin, dənizin, axıntının vəziyyəti və naviqasiya təhlükələrinin yaxınlığı;
- (vi) mövcud dərinliklərlə gəminin suya oturumu arasında olan mütənasiblik;

(b) Radardan istifadə edən gəmilər əlavə olaraq:

- (i) radar qurğusunun xarakteristikası, effektivliyi və məhdudiyyətləri;
- (ii) istifadə olunan radarların uzaqlıq şkalasından irəli gələn hər cür məhdudiyyətləri;
- (iii) radar aşkarlanmasına dənizin vəziyyətinin, meteoroloji faktorların və həmçinin digər maneə mənbələrinin təsiri;
- (iv) radarın kiçik gəmiləri, buz və digər üzən obyektləri zəruri məsafədə aşkar edə bilməməsinin mümkünlüyü;
- (v) radarla aşkar edilmiş gəmilərin sayı, mövqeyi və hərəkəti;
- (vi) radardan istifadə edərək yaxınlıqdakı hədəfə və ya digər gəmilərədək olan məsafəni ölçməklə, görmə məsafəsinin daha dəqiq qiymətləndirilməsinin mümkün olması.

Qayda 7

Toqquşma təhlükəsi

- (a) Hər bir gəmi, vəziyyətə və şəraitə uyğun olaraq, toqquşma təhlükəsinin mövcudluğunu müəyyən etmək üçün gəmidə olan bütün vasitələrdən istifadə etməlidir. Əgər toqquşma təhlükəsinin olub-olmamasına şübhə varsa, o zaman hesab edilməlidir ki, toqquşma təhlükəsi mövcuddur.
- (b) Gəmidə quraşdırılmış və işlək vəziyyətdə olan radar qurğusu, aşkar olunmuş obyektlərlə toqquşma təhlükəsi barədə erkən məlumat almaq üçün, uzaq şkalalarda edilən müşahidələr və ya aşkar olunan obyektlərin sistematik radar müşahidəsi və çəkilişi də daxil olmaqla müvafiq qaydada istifadə olunmalıdır.
- (c) Fərziyyələr tam və dolğun olmayan məlumatlara, xüsusən də dolğun olmayan radar məlumatlarına əsaslanmamalıdır.
- (d) Toqquşma təhlükəsi riskinin mövcudluğunu təyin edərkən aşağıdakıları nəzərə almaq zəruridir:
 - i. Əgər yaxınlaşan gəmiyə pelenq nəzərə çarpacaq dərəcədə dəyişmərsə, bu zaman toqquşma təhlükəsinin mövcud olduğu hesab edilməlidir;
 - ii. Bəzən toqquşma təhlükəsi pelenq nəzərə çarpacaq dərəcədə dəyişdikdə belə, xüsusən də çox böyük gəmi və ya yedək gəmisi yaxınlaşarkən və yaxud gəmilərin yaxın məsafələrdə yaxınlaşması zamanı ola bilər.

Qayda 8

Toqquşmanın qarşısının alınması üçün tədbirlər

- (a) Toqquşmanın qarşısının alınması üçün görülən hər hansı bir tədbir bu hissənin qaydalarına müvafiq olmalı, əgər mövcud şərait imkan verirsə inamlı olmalı, öz vaxtında edilməli və yaxşı dənizçi təcrübəsinə əsaslanmalıdır.
- (b) Toqquşmanın qarşısının alınması üçün əgər şərait imkan verirsə, kursun və ya sürətin dəyişməsi kifayət qədər böyük olmalıdır ki, o onu vizual və radar vasitəsi ilə izləyən digər gəmilərdə asanlıqla aşkar olunsun; sürət və / və ya kursun ardıcıl kiçik dəyişmələrindən çəkinilməlidir (çəkinmək) lazımdır.
- (c) Əgər kifayət qədər su hövzəsi varsa, yalnız kursun dəyişməsi gəmilərin bir-birinə burun tərəfdən çox yaxınlaşmasının qarşısının alınması üçün ən effektiv tədbir ola bilər, o şərtlə ki, kursun dəyişməsi vaxtında edilsin, əsaslı olsun və digər gəmilərə burun tərəfdən yaxınlaşma təhlükəsi yaratmasın.

(d) Digər gəmi ilə toqquşmanın qarşısının alınması üçün görülən tədbir elə olmalıdır ki, həmin gəminin digər gəmi ilə təhlükəsiz bir məsafədə sovuşması ilə nəticələnsin. Bu tədbirin effektivliyi digər gəmi tam və təmiz keçilib arxada qalanadək diqqətlə nəzarətdə saxlanılmalıdır.

(e) Əgər toqquşmanın qarşısının alınması üçün və ya vəziyyəti qiymətləndirmək üçün çox vaxt əldə etmək zərurəti yaranarsa, gəmi sürətini azaltmalı və ya öz hərəkətvericilərini dayandırmaqla və yaxud da geriye hərəkət verməklə tam dayandırılmalıdır.

(f) (i) Qaydaların hər hansı birinin tələbi ilə başqa bir gəminin keçməsinə və ya təhlükəsiz keçməsinə mane olmamalı olan gəmi digər gəminin təhlükəsiz keçişinə lazım olan kifayət qədər su sahəsi vermək üçün erkən tədbirlər görməlidir.

(ii) Başqa bir gəminin keçməsinə və ya təhlükəsiz keçməsinə mane olmamalı olan gəmi yaxınlaşan gəmi ilə əgər toqquşma təhlükəsi yaranarsa, tədbir gören zaman bu qaydaların tələblərindən irəli gələn tələbləri tam nəzərə almalıdır.

(iii) Əgər iki gəmi yaxınlaşarsa və toqquşma təhlükəsi yaranarsa, keçməsinə və ya təhlükəsiz keçməsinə mane yaratmamalı (olunmamalı) olan gəmi bu hissənin qaydalarının tələblərinin tam yerinə yetirilməsinə əməl etməyə məcburdur.

Qayda 9

Dar keçidlər

(a) Dar keçid və ya farvater boyu hərəkət edən gəmi, təhlükəsiz və praktiki cəhətdən mümkün qədər keçidin və ya farvaterin gəminin sağ bortuna yaxın olan kənar sərhədi ilə hərəkət etməlidir.

(b) Uzunluğu 20 metrədən az olan gəmi və ya yelkənli gəmi yalnız dar keçidin və ya farvaterin müəyyən həddi boyu təhlükəsiz hərəkət edə bilən gəminin hərəkətini çətinləşdirməməlidir.

(c) Balıq ovlayan gəmi dar keçidin və ya farvaterin həddi boyu hərəkət edən istənilən gəminin hərəkətini çətinləşdirməməlidir.

(d) Gəmi yalnız dar keçidin və ya farvaterin həddi boyu təhlükəsiz hərəkət edə bilən gəminin hərəkətini çətinləşdirməməkdən ötrü dar keçid və ya farvateri kəsməməlidir. Əgər dar keçid həddi boyu təhlükəsiz hərəkət edə bilən gəminin dar keçidi və ya farvateri kəsmək istəyən gəminin qəbul etdiyi tədbiri (məqsədi) ilə əlaqədar şübhəsi varsa, bu halda o, Qayda 34-ün (d) bəndində yazılmış səs siqnalından istifadə edə bilər.

(e) (i) Dar keçid və ya farvaterdə ötmə yalnız bir şərtlə mümkün ola bilər ki, ötülən gəmi ötən gəminin təhlükəsiz keçidini tam təmin edən tədbirlər görsün, ötmək istəyən gəmi öz məqsədini Qayda 34 (c) (i)-də göstərilmiş səs siqnalı ilə

(ii) Bu qayda ötmək məqsədində olan gəmini Qayda 13-ün tələblərini yerinə yetirmək məsuliyyətindən azad etmir.

(f) Gəmi, dar keçid və ya farvaterin döngəsinə və ya farvaterin maneələrə görə digər gəmilərin müşahidəsini bağlayan hissəsinə yaxınlaşan zaman xüsusi həssaslıq və ehtiyatla hərəkət etməlidir və Qayda 34 (e) bəndində qeyd olunmuş müvafiq siqnalı verməlidir.

(g) Hər bir gəmi, əgər şərait imkan verirsə dar keçiddə lövbərə dayanmaqdan çəkinməlidir.

Qayda 10

Hərəkətin bölünmə sistemləri

(a) Bu Qayda Təşkilat tərəfindən qəbul olunmuş hərəkətin bölünmə sistemində üzmə zamanı tətbiq olunur və heç bir gəmini digər Qaydanın yerinə yetirilməsi öhdəliyindən azad etmir.

(b) Hərəkətin bölünmə sistemindən istifadə edən gəmi:

(i) ümumi hərəkət axını istiqamətində qəbul olunmuş uyğun hərəkət zolağında getməlidir;

(ii) praktiki cəhətdən mümkün qədər hərəkətin bölünmə sisteminin xəttindən və ya bölünmə

zonasından kənar durmalıdır;

- (iii) ümumi halda hərəkət zolağına son məntəqələrdə daxil olmalı və tərk etməlidir, lakin əgər gəmi hərəkət zolağını tərk edir və ya müxtəlif istiqamətlərdən daxil olursa, bunu hərəkətin ümumi istiqamətinə kiçik bucaq altında etməlidir.
- (c) Gəmi praktiki mümkün qədər hərəkət zolağını kəsməməlidir, əgər kəsməyə məcburdursa, o bunu ancaq hərəkətin ümumi istiqamətinə mümkün olan qədər düz bucaq altında etməlidir.
- (d) (i) Hərəkətin bölünmə sistemindən təhlükəsiz istifadə edə bilən gəmi sahilyanı zonadan istifadə etməməlidir. Lakin, uzunluğu 20 metrədən az olan gəmilər, yelkənli və balıq ovu ilə məşğul olan gəmilər sahilyanı zonadan istifadə edə bilərlər.
- (ii) yarıməndinə qeyd olunanlara baxmayaraq, gəmi limana daxil olarkən və limanı tərk edərkən, sahilyanı zona ərazisində yerləşən dəniz qurğusuna və ya özüllərə, bələdçi stan siyasına və ya digər yerlərə gedərkən və ya dərhal baş verə biləcək toqquşma təhlükəsinin qarşısını almaq üçün sahilyanı zonadan istifadə edə bilər.
- (e) Hərəkətin bölünmə sistemini kəsən gəmidən, hərəkətin bölünmə daxil olan və oranı tərk edən gəmidən başqa gəmilər aşağıdakı hallar istisna olmaqla adi halda hərəkətin bölünmə sistemində daxil olmamalı və bölünmə xəttini kəsməməlidir:
- (i) qəza halında bilavasitə təhlükədən sovuşmaq üçün;
- (ii) hərəkətin bölünmə zonasında balıq ovu ilə məşğuldursa.
- (f) Hərəkətin bölünmə sisteminin ucqar məntəqələri yaxınlığında üzən gəmi xüsusən ehtiyatlı olmalıdır.
- (g) Gəmi mümkün qədər hərəkətin bölünmə sisteminin daxilində və ya onun qurtaracaq sahələrinin yaxınlığında lövbərə durmaqdan çəkinməlidir.
- (h) Hərəkətin bölünmə sistemindən istifadə etməyən gəmi ondan kifayət qədər uzaq məsafədə kənar olmalıdır.
- (i) Balıq ovu ilə məşğul olan gəmi hərəkət zolağında gedən istənilən gəminin hərəkətini çətinləşdirməməlidir.
- (j) Uzunluğu 20 metrədən az olan gəmi və ya yelkənli gəmi mexaniki mühərrikli gəminin hərəkət zolağında təhlükəsiz hərəkətini çətinləşdirməməlidir.
- (k) Manevr etmə qabiliyyəti məhdudlaşdırılmış gəmi, hərəkətin bölünmə sistemində dəniz üzgüçülüynün təhlükəsizliyini təmin edən zaman bu Qaydanın tələbini yerinə yetirməkdən o işi yerinə yetirməyə lazım olan qədər azad olunur.
- (l) Hərəkətin bölünmə sistemində sualtı kabel düzən, ona xidmət edən və ya onu qaldırmaq işi ilə məşğul olan, manevr etmə qabiliyyəti məhdudlaşmış gəmi həmin əməliyyatı başa çatdıranadək bu Qaydanın tələbini yerinə yetirməkdən azad edilir.

Bölmə II – Bir-birinin görünüşündə olan gəmilərin üzmesi

Qayda 11

Tətbiq

Bu bölmənin Qaydaları bir birini gözlə görə gəmilərə tətbiq olunur.

Qayda 12

Yelkənli gəmilər

- (a) Əgər iki yelkənli gəmi biri birinə elə yaxınlaşarsa ki, toqquşma təhlükəsi yarandığı təqdirdə onlardan biri aşağıda göstərilən kimi digərinə yol verməlidir:
- (i) əgər külək hər gəminin müxtəlif bortuna əsərsə, külək sol bortuna əsən gəmi digərinə yol verməlidir.
 - (ii) əgər külək hər ikisinin eyni bortuna əsərsə, külək tərəfə yaxın olan gəmi küləkaltında olan gəmiyə yol verməlidir.
 - (iii) əgər külək sol bortuna əsən gəmi külək tərəfə yaxın olan gəmi müşahidə edərsə və o gəminin sağ və ya sol qalsla gəldiyini tam müəyyən edə bilmirsə, həmin gəmiyə yol verməlidir.
- (b) Bu qaydaların məqsədləri üçün külək tərəf əsas yelkənin işlədiyi tərəfin əks tərəfi hesab olunur, düzbucaq yelkənli gəmilərdə əks tərəf əsas ən böyük ön və arxa yelkənlərin əksi hesab olunur.

Qayda 13

Ötmə

- (a) Bu Qaydaların B hissəsinin I və II Bölmələrində yazılan tələblərdən asılı olmayaraq digər gəmini ötmək istəyən hər bir gəmi ötülən gəminin yolundan kənar durmalıdır.
- (b) Bir gəminin digər gəmini ötməsi o zaman hesab olunur ki, o gəminin traverzinə 22.5 dərəcədən böyük istiqamətdə yaxınlaşır və yaxud ötən gəmi gecə vaxtı ötülən gəminin yalnız arxa işığını görməlidir və bort işıqlarının heç birini görməməlidir.
- (c) Əgər gəmi digər gəminin ötülən olduğuna şübhə etdiyi təqdirdə, o hesab etməlidir ki, bu həqiqətən belədir və ona qarşı müvafiq qaydada tədbirlər görməlidir.
- (d) İstənilən iki gəminin sonrakı qarşılıqlı vəziyyətində heç bir əsaslı dəyişiklik, ötən gəmini mövcud Qaydaların mənasına görə kursları kəşişən gəmi kimi hesab etməyə və ya ötülən gəmi tam və təmiz keçilib arxada qalanadək ötən gəmiyə ötülən gəminin yolundan kənar olması vəzifəsindən azad edə bilməz.

Qayda 14

Qarşı-qarşıya yaxınlaşma situasiyası

- (a) İki mexaniki mühərrikli gəmi biri-birinə əks olan və ya təxminən əks olan istiqamətlərdə yaxınlaşdıqda toqquşma təhlükəsi yaranarsa, bu zaman gəmilərin hər biri öz kursunu sağa döndərməli və biri-biri ilə sol bortla sovuşmalıdırlar.
- (b) Belə bir vəziyyət, əgər gəmi digər gəmini düz və ya təxminən düz əks istiqamətdə görərsə və bu halda o, gecə vaxtı digər gəminin zirvə işıqlarını stvorda və ya təxminən stvorda və ya hər iki bort işıqlarını görərsə, gündüz isə onun uyğun rakursunu müşahidə edərsə, labüd hesab olunur.
- (c) Əgər gəmi belə bir vəziyyətin mövcudluğundan şübhəli olduğu təqdirdə elə hesab etmək lazımdır ki, o mövcuddur və ona uyğun tədbir görülməlidir.

Qayda 15

Kursların kəşişmə situasiyası

İki mexaniki mühərrikli gəmi kəşişən kurslarla hərəkət edərkən toqquşma təhlükəsi yarandığı təqdirdə, digər gəmini özünün sağ tərəfindən gören gəmi həmin gəmiyə yol verməlidir və əgər

şərait imkan verirsə, o digərinin kursunu burun tərəfdən kəsməkdən qaçmalıdır.

Qayda 16

Yol verən gəminin gördüyü tədbir

Digər gəmiyə yol verməli olan hər bir gəmi, digər gəmi ilə təmiz sovuşmaq üçün mümkün olan qədər *erkən* və əsaslı tədbir görməlidir.

Qayda 17

Yol verilən gəminin gördüyü tədbir

- (a) (i) İki gəmidən biri digərinə yol verərkən yol verilən gəmi öz kurs və sürətini olduğu kimi saxlamalıdır.
- (ii) Yol verilən gəmiyə aydın olduqda ki, yol verməli olan gəmi toqquşmanın qarşısını almaq üçün mövcud Qaydaların tələb etdiyi tədbirləri yerinə yetirmir, bu zaman həmin gəmi toqquşmanın qarşısını almaq üçün tək özü sərbəst manevr edə bilər.
- (b) Hər hansı bir səbəbdən öz kursunu və sürətini saxlamalı olan gəmi aşkar etsə ki, o digər gəmiyə o qədər yaxındır ki, yalnız yol verən gəminin gördüyü tədbirlərlə toqquşma təhlükəsinin qarşısını almaq mümkün deyil, onda toqquşma təhlükəsinin qarşısını almağa kömək edən ən yaxşı hərəkət etməlidir.
- (c) Mexaniki mühərrikli gəmi bu Qaydanın (a) (ii) bəndinə uyğun olaraq başqa bir mexaniki mühərrikli gəmi ilə kursların kəsişməsi situasiyasında toqquşma təhlükəsinin qarşısını almaq üçün tədbir görərkən əgər şərait imkan verirsə, kursunu özünün sol tərəfində olan gəmiyə tərəf döndərməməlidir.
- (d) Bu Qayda yol verməli olan gəmini öz vəzifəsini yerinə yetirmək məsuliyyətindən azad etmir.

Qayda 18

Gəmilərin qarşılıqlı cavabdehliyi

Qaydalar 9, 10 və 13 istisna olmaqla digər hallarda tələb olunur:

- (a) Mexaniki mühərrikli gəmi hərəkətdə olarkən yol verməlidir:
- (i) idarə etmə imkanından məhrum olmuş gəmiyə;
 - (ii) manevr etmə imkanı məhdudlaşmış gəmiyə;
 - (iii) balıq ovu ilə məşğul olan gəmiyə;
 - (iv) yelkənli gəmiyə.
- (b) Yelkənli gəmi hərəkətdə olarkən yol verməlidir:
- (i) idarə etmə imkanından məhrum olmuş gəmiyə;
 - (ii) manevr imkanı məhdudlaşmış gəmiyə;
 - (iii) balıq ovu ilə məşğul olan gəmiyə;
- (c) Hərəkətdə balıq ovu ilə məşğul olan gəmi mümkün qədər yol verməlidir:

- (i) idarə etmə imkanından məhrum olmuş gəmiyə;
- (ii) manevr etmə imkanı məhdudlaşmış gəmiyə;

(d) (i) idarəetmə imkanından məhrum olmuş və ya manevr etmə imkanı məhdudlaşmış gəmilər istisna olmaqla, hər bir gəmi əgər şəraiti imkan verirsə, suya oturmundan çəkinən, Qayda 28-in tələblərinə uyğun olaraq siqnallar göstərən gəminin təhlükəsiz keçidini çətinləşdirməməlidir.

(ii) suya oturmundan çəkinən gəmi öz vəziyyətinin xüsusiyyətini nəzərə alaraq tam ehtiyatla hərəkət etməlidir.

(e) Hidrotəyyarə suda olarkən, ümumi halda bütün gəmilərdən kənarda olmalı və onların hərəkətlərini çətinləşdirməməlidir. Ancaq toqquşma təhlükəsi riski yaranarsa, bu vəziyyətdə o bu Hissənin Qaydalarını yerinə yetirməlidir.

(f) (i) Alt Qanadlı Hava Gəmisi (AQG) qalxarkən, suya oturarkən və su səthinə yaxın uçarkən bütün digər gəmilərdən kənarda olmalı və onların hərəkətini çətinləşdirməməlidir.

(ii) Alt Qanadlı Hava Gəmisi (AQG) su səhində hərəkət edə bilən və ya edən hava gəmisi su səhində istismar olunarkən mexaniki mühərrikli bir gəmi kimi bu Qaydaların bu Hissəsinin tələblərini yerinə yetirməlidir.

Bölmə III - Gəmilərin məhdud görünüş şəraitində üzməsi

Qayda 19.

Gəmilərin məhdud görünüş şəraitində üzməsi

- (a) Bu Qayda məhdud görünüşlü və ya ona yaxın ərazilərdə üzən və bir birini gözlə görməyən gəmilərə aiddir.
- (b) Hər bir gəmi məhdud görünüşün üstün vəziyyətinə və şəraitinə uyğunlaşdırılmış təhlükəsiz sürətlə hərəkət etməlidir. Mexaniki mühərrikli gəmi öz mühərriklərini anı manevr üçün hazır saxlamalıdır.
- (c) Hər bir gəmi Bu Qaydaların I Hissəsinin bu Bölməsinin tələblərini yerinə yetirərkən öz hərəkətlərini məhdud görünüşün üstün vəziyyət və şəraitinə uyğun etməlidir.
- (d) Hər hansı gəminin mövcudluğunu yalnız radarın köməkliyi ilə aşkar edən gəmi həddindən artıq yaxınlaşma situasiyasının və toqquşma təhlükəsinin olması müəyyən etməlidir. Əgər elədirsə, onda elə olduğu təqdirdə o, sovuşmaq üçün vaxtında tədbir görməlidir və əgər bu tədbir kursun dəyişməsindən ibarətdirsə, mümkün qədər aşağıdakılardan qaçmaq lazımdır:
 - (i) kursu sola dəyişməkdən (əgər gəmi traverzdən qabaqdadır və ötülən deyil);
 - (ii) kursu gəmi olan tərəfə dəyişməkdən (əgər gəmi traverzdə və ya traverzdən arxadadırsa).
- (e) Toqquşma təhlükəsinin olmaması halının riskini çıxmaq şərtliə, hər bir gəmi öz traverzindən qabaq tərəfdə o biri gəminin duman siqnalını eşidirsə və ya traverzdən qabaqda olan o biri gəmi ilə həddən artıq yaxınlaşmanın qarşısını ala bilmirsə, gəmini kursda saxlamağa sürətini kifayət edəcək qədər minimuma endirməlidir. Əgər zəruridirsə, o hərəkətini saxlamalı və hər halda toqquşma təhlükəsi sovuşana qədər son dərəcə ehtiyatla hərəkət etməlidir.

HİSSƏ C- İŞIQLAR VƏ İŞARƏLƏR

Qayda 20

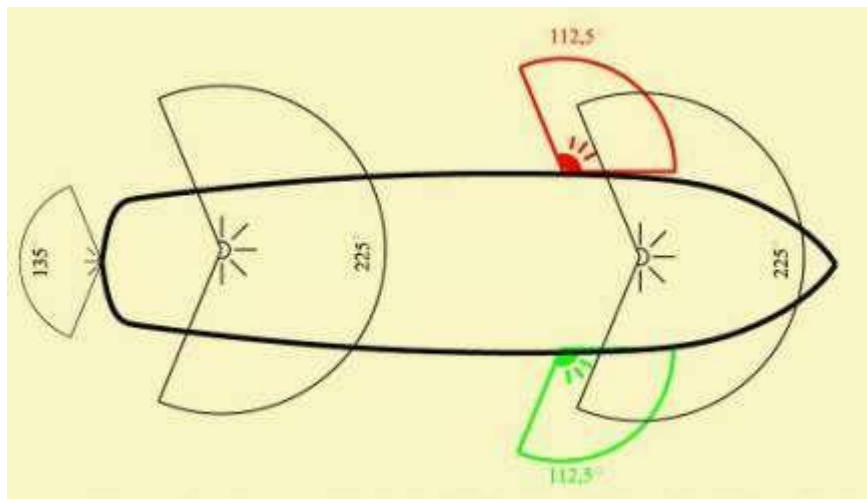
Tətbiq

- (a) Bu Hissənin Qaydalarının tələblərinə hər növ hava şəraitində riayət olunmalıdır.
- (b) Işıqlara aid qaydalara gün batandan gün çıxanadək riayət olunmalıdır və bu vaxt ərzində həmin işıqlardan başqa heç bir işıq göstərməməlidir, müstəsna olan o işıqlardır ki, bu qaydalarda göstərilən işıqlarla səhv salınmasın və ya onların görünüşünü zəiflətməsin və ya lazımi müşahidə aparmağa maneçilik törətməsin.
- (c) Həmin Qaydalarda göstərilən işıqlar, əgər onlar gəmidə quraşdırılıbsa, məhdud görünüşdə və digər bütün zəruri hallarda gün çıxandan gün batanadək göstərilə bilər.
- (d) İşarələrə aid Qaydalara gündüz vaxtı riayət olunmalıdır.
- (e) Bu Qaydalarda tələb olunan işıq və işarələr bu Qaydaların I Əlavəsinin tələblərinə uyğun olmalıdır.

Qayda 21.

Təyinatlar

- (a) "Zirvə işığı" gəminin ön və arxa tərəflərində diametral müstəvi üzrə yerləşdirilmiş, fasiləsiz olaraq yanan, üfüqi qövsü 225 dərəcəli bucaq altında işıqlarından və bortun traverzindən arxa istiqamətə 22,5 dərəcə işıq saçan ağ rəngli işıq deməkdir.
- (b) "Bort işıqları" sağ borda yaşıl və sol borda qırmızı və hərəsi burundan hər bortun traverzindən 22.5 dərəcə arxaya olmaqla üfüqi qövsü 112.5 dərəcəli bucaq altında işıqlarından yanan işıqlar deməkdir. Uzunluğu 20 metrdən az olan gəmi bort işıqlarını bir fənərdə yerləşdirərək, gəminin önündə və arxasında diametral müstəvidə göstərə bilər.
- (c) "Arxa işıq" gəminin arxa hissəsinə mümkün qədər yaxın yerləşdirilmiş və diametral müstəvinin düz arxa istiqamətindən hər tərəfə 67.5 dərəcə olmaqla üfüqü qövsü 135 dərəcəli bucaq altında fasiləsiz işıqlandıran ağ işıq deməkdir.
- (d) "Yedəkçi işığı" sarı rəngdə olmaqla bu qaydanın (c) bəndində göstərilən "arxa işığı" xarakterinə malik işıq deməkdir.
- (e) "Dairəvi işıq" üfüqü 360 dərəcə qövslə fasiləsiz işıqlandıran işıq deməkdir.
- (f) "Parıltılı işıq" (sayrışan) müntəzəm fasilələrlə dəqiqədə 120 və artıq tezlikdə ani parıltı saçan işıq deməkdir.

Qayda 22

İşıqların görünüşü

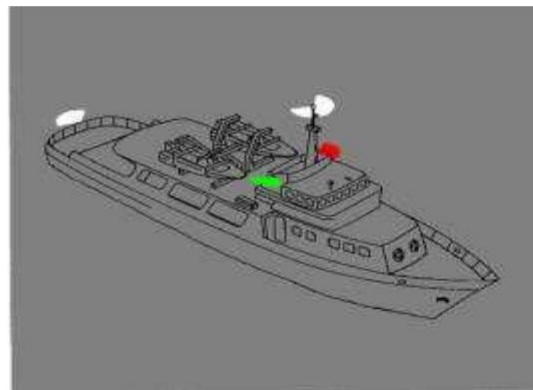
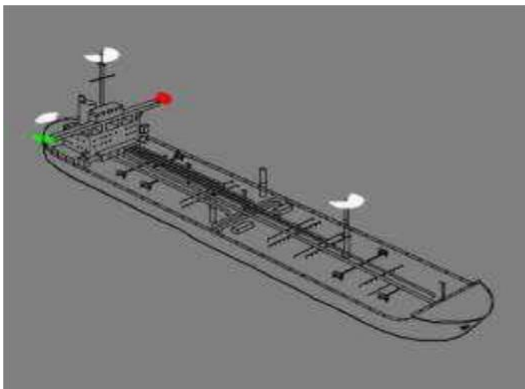
Bu Qaydalarda göstərilən işıqlar Əlavə I-in 8-ci Hissəsində göstərilən intensivliyə malik olmalıdır ki, minimum aşağıdakı göstərilən məsafələrdən görünə bilsin.

- (a) Uzunluğu 50 metr və ya artıq gəmilərdə:
- zirvə işığı, 6 mil
 - bort işığı, 3 mil
 - arxa işığı, 3 mil
 - yedək işığı, 3 mil
 - ağ, qırmızı, yaşıl və ya sarı dairəvi işıq, 3 mil.
- (b) Uzunluğu 12 metr və artıq, ancaq 50 metrdən az olan gəmilərdə:
- zirvə işığı, 5 mil, ancaq gəminin uzunluğu 20 m azdırsa, 3 mil;
 - bort işığı, 2 mil;
 - arxa işığı, 2 mil;
 - yedəkçi işıq, 2 mil;
 - ağ, qırmızı, yaşıl və ya sarı dairəvi işıqlar, 2 mil.
- (c) Uzunluğu 12 metrdən az olan gəmilərdə:
- zirvə işığı, 2 mil;
 - bort işığı, 1 mil;
 - arxa işığı, 2 mil;
 - yedək işığı, 2 mil;
 - ağ, qırmızı, yaşıl və ya sarı dairəvi işıq, 2 mil;
- (d) Çətin seçilən, yarımçıq yedəkçi gəmilərdə və ya yedək olunan obyektlərdə:
- ağ dairəvi işıq, 3 mil

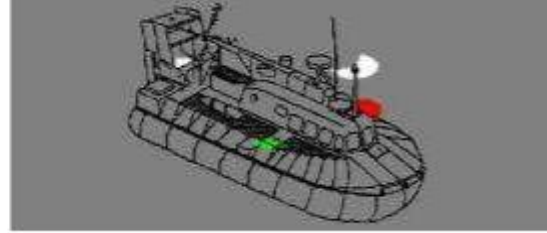
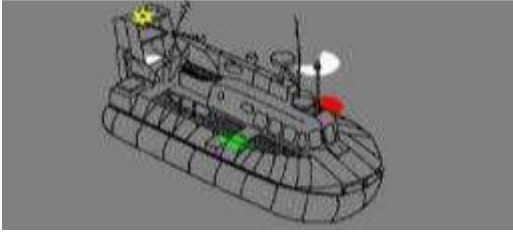
Qayda 23

Mexaniki mühərrikli gəmi hərəkətdə olarkən

- (a) Mexaniki mühərrikli gəmi hərəkətdə olarkən göstərməlidir:
- (i) zirvə işığı ön hissədə;
 - (ii) İkinci zirvə işığı öndəkindən arxada və yuxarıda, uzunluğu 50 m-də az olan gəmiyə məcburi deyil, ancaq göstərə bilər;
 - (iii) bort işıqları;
 - (iv) arxa işığı.

(b) Hava yastığının üzərində olan gəmi, suya oturmayan vəziyyətdə bu Qaydanın (a) bəndində göstərilən işıqlara əlavə olaraq sarı dairəvi parıldayan (sayrışan) işıq göstərməlidir.

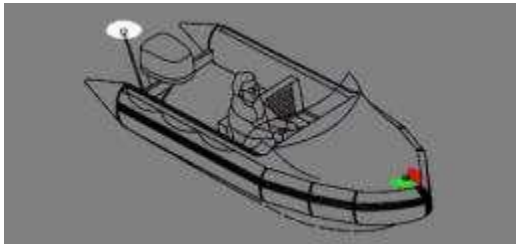

(c) Alt Qanadlı hava Gəmisi (AQQ) suya oturarkən, qalxarkən və ya su səthinə yaxın uçarkən bu Qaydanın (a) bəndində göstərilən işıqlara əlavə olaraq qırmızı dairəvi parıldayan (sayrışan) işıq göstərməlidir.

(d) (i) uzunluğu 12 metrdən az olan mexaniki mühərrikli gəmi bu Qaydanın (a) bəndində tələb olunan işıqların əvəzinə bir ağ dairəvi işıq və bort işıqları göstərə bilər;

(ii) uzunluğu 7 metrdən az, maksimum sürəti 7 düyüнден az olan mexaniki mühərrikli gəmi bu Qaydanın (a) bəndində tələb olunan işıqların əvəzinə ağ dairəvi işıq və əgər praktiki imkan varsa bort işıqlarını da göstərməlidir;

(iii) uzunluğu 12 metrdən az olan mexaniki mühərrikli gəmidə zirvə və ya ağ dairəvi işıqlar əgər onu diametral müstəvidə quraşdırmaq mümkün deyilsə, yeri dəyişdirilə bilər belə ki, bir fənərdə quraşdırılmış bort işıqları və ya dairəvi ağ işıq arxa və ön tərəfdə gəminin diametral müstəvisində və ya ona praktiki ən yaxın olan yerdə yerləşdirilir.

Qayda 24.

Yedək çəkən və itələyən gəmilər

(a) Mexaniki mühərrikli gəmi yedəklə məşğul olarkən göstərməlidir:

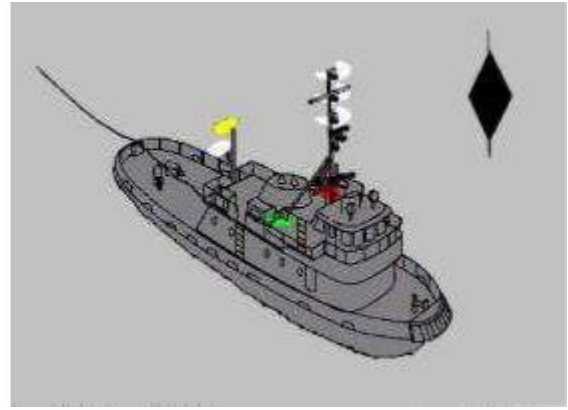
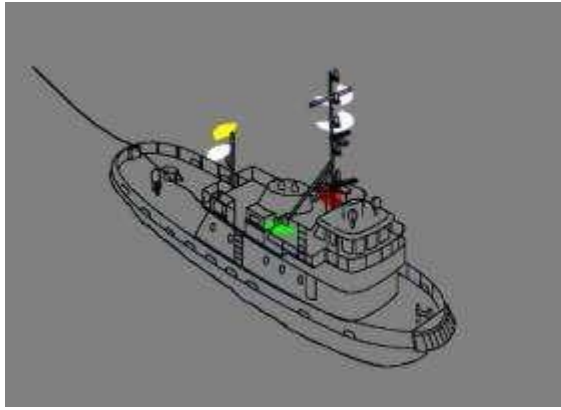
(i) Qayda 23 (a) (i) və ya (a) (ii)-də tələb olunan işığın əvəzinə şaquli xətt boyunca yerləşən iki zirvə işığı. Əgər yedəkçi gəminin arxasından yedək olunanın gəminin arxasına qədər ölçülən yedəyin uzunluğu 200 metrdən artıqdırsa, şaquli xətt boyunca üç belə işıq;

(ii) bort işıqları;

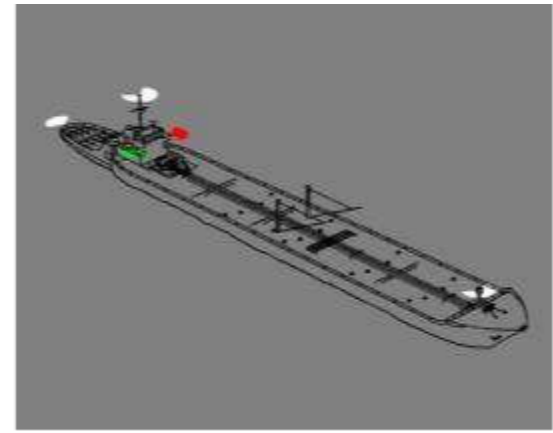
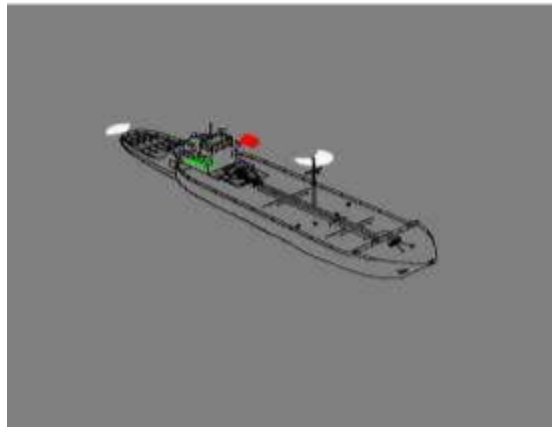
(iii) arxa işığı;

(iv) şaquli xətt boyunca arxa işıqdan yuxarıda yerləşmiş yedək işığı;

(v) əgər yedəyin uzunluğu 200 metrdən çoxdursa, ən aydın görünən yerdə romb şəkilli işarə.

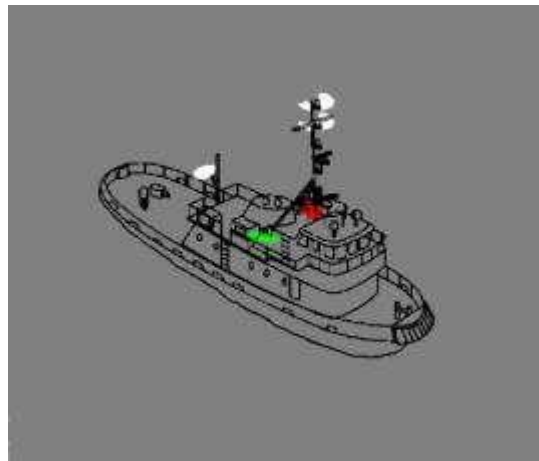

(b) Əgər itələyən gəmi və irəliyə doğru itələnən gəmi bir üzv kimi sərt şəkildə birləşibsə, onlara mexaniki mühərrikli gəmi kimi baxılmalıdır və Qayda 23 tələb olunan işıqları göstərməlidir.

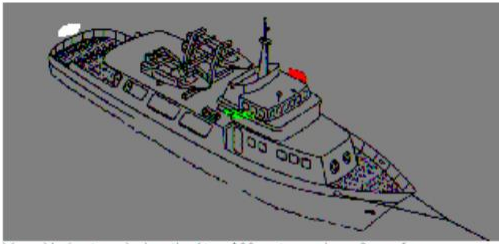
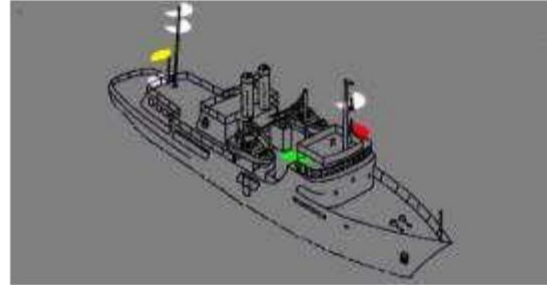
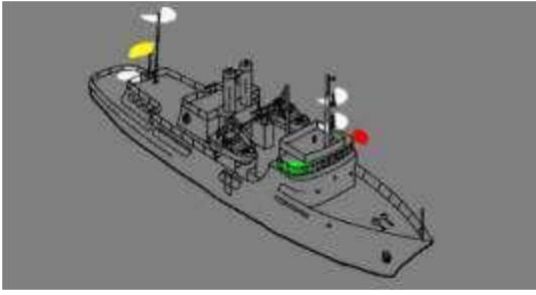

(c) Başqa gəmini irəli itələyən və ya bortu ilə yedəkləyən mexaniki mühərrikli gəmi əgər onlarla bir üzv kimi olmadığı hallar istisna olmaqla, göstərməlidir:

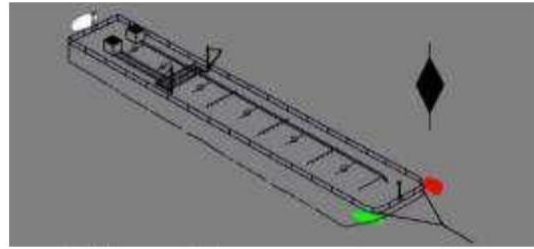
- (i) Qayda 23 (a) (i) və ya (a) (ii) bəndlərində göstərilən işıqların əvəzinə şaquli xətt boyunca yerləşmiş iki zirvə işığı;
- (ii) bort işıqları;
- (iii) arxa işığı.

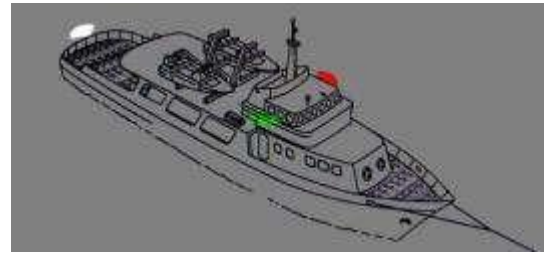
(d) Bu Qaydanın (a) və ya (c) bəndləri tətbiq olunan mexaniki mühərrikli gəmi 23 (a) (ii) Qaydasını da yerinə yetirməlidir.

Vessel being towed—length of tow 200 meters or less. Same for International.

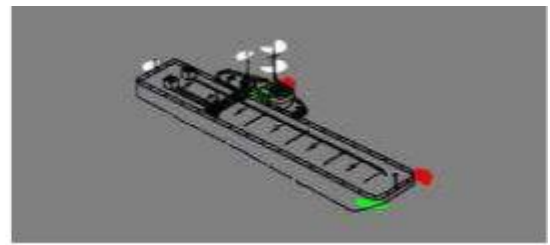
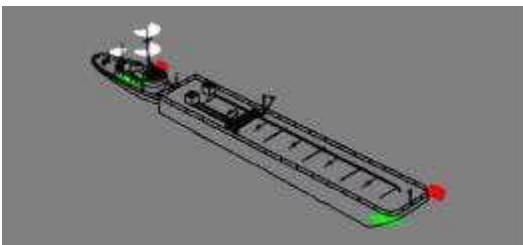

(e) Yedəkdəki gəmi və ya obyekt Bu Qaydanın (g) bəndində göstərilənlərdən başqa göstərməlidir:
(i) bort işıqları;
(ii) arxa işıqları;
(iii) əgər yedəyin uzunluğu 200 metrdən artıqdırsa, ən yaxşı görünən yerdə romb şəkilli işarə.

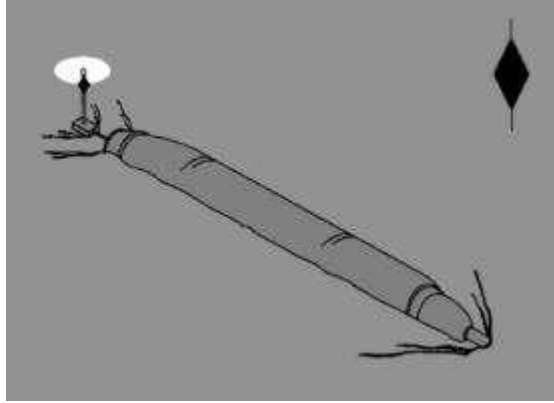
(f) Bortla yedəklənən və ya itələnən gəmilər qrupu, sayından asılı olmayaraq bir gəmi kimi işıqlanmalıdır,

- (i) irəli itələnən gəmi birləşdirilmiş vahidin bir hissəsi deyilsə, ön və bort işıqlarını göstərməlidir;
- (ii) bortla yedəklənən gəmi arxa işığı və qabaq tərəfin sonunda bort işıqlarını göstərməlidir

(g) Yaxşı görünməyən, yedəkdə olan yaribatmış gəmi və ya obyekt və ya belə gəmilərin və ya obyektlərin kombinasiyası yedəkdə olarkən göstərməlidirlər:

- (i) əgər onların eni 25 metrədən azdırsa, qabaq tərəfdə və ya ona yaxın yerdə bir dairəvi ağ işıq göstərməlidir, "əjdahalar" bu işığı qabaq hissədə və ya ona yaxın yerdə göstərməyə bilər;
- (ii) əgər onların eni 25 metr və ya artıq olarsa, yan qurtaracaqlarında və ya onlara yaxın yerdə əlavə iki ağ dairəvi işıq;
- (iii) əgər onların uzunluğu 100 metrədən artıq olarsa (i) və (ii) bəndlərinin tələb etdiyi işıqların arasında əlavə iki ağ dairəvi işıq belə ki, işıqların arasındakı məsafə 100 metrədən artıq olmasın;
- (iv) yedəkdə olan axırncı gəmi və ya obyektin arxa ucqarında və ya ona yaxın yerdə romba oxşar işarə və əgər yedəyin uzunluğu 200 metrədən artıqdırsa ondan öndə mümkün qədər ən yaxşı görünən yerdə romba oxşar əlavə işarə.

(h) Əgər hər hansı mühüm səbəbə görə yedəkdə olan gəmi və ya obyekt bu Qaydanın (e) və ya (g) bəndlərinin tələb etdiyi işıq və ya işarələri göstərə bilmirsə onda yedəkdə olan gəmi və ya obyektin işıqlandırmaq üçün bütün mümkün olan tədbirləri görmək lazımdır ki, hər halda belə gəmi və ya obyektin mövcudluğu göstərsin.

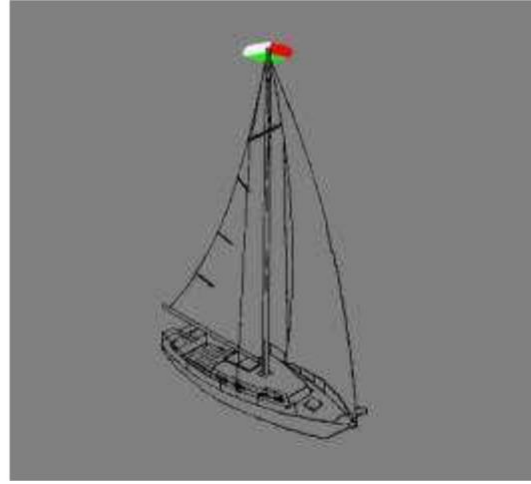
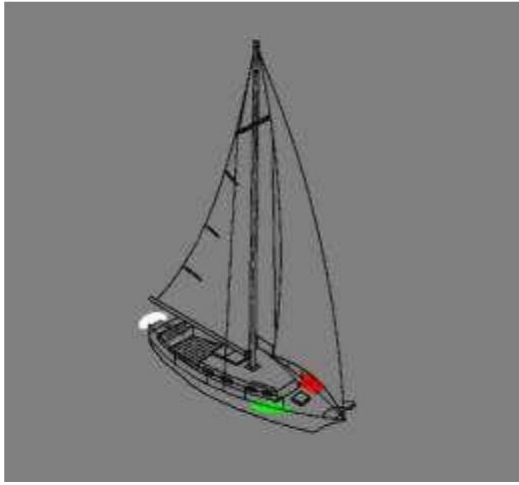
(i) Əgər hər hansı səbəbə görə normal yedək əməliyyatı ilə məşğul olmayan gəmi bu qəza şəraitində olan və ya başqa yardıma ehtiyacı olan gəmini yedək edən zaman bu Qaydanın (e) və ya (c) bəndlərinin tələb etdiyi işıq və ya işarələri göstərə bilmirsə, onda bu gəmiyə, qəza şəraitində olan və ya başqa yardıma ehtiyacı olan gəmini yedək edən zaman həmin işıqları göstərmək tələbi olunmamalıdır. 36-cı Qaydada tələb olunan, yedək gəmi ilə yedəklənən gəmi arasındakı əlaqənin təbiətini göstərmək və xüsusən də yedək burazını işıqlandırılması üçün mümkün olan bütün tədbirlər görülməlidir.

Qayda 25

Hərəkətdə olan yelkənli gəmilər və avarlı gəmilər

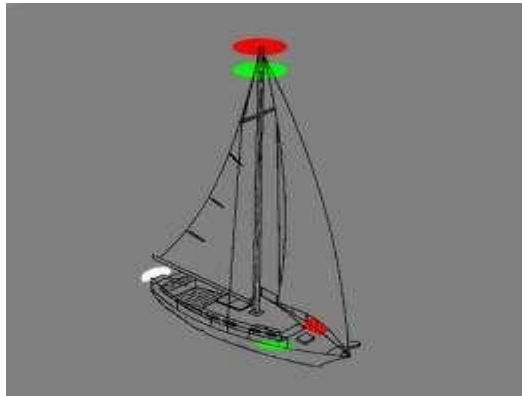
(a) Yelkənli gəmi hərəkətdə olarkən göstərməlidir:

- (i) bort işıqlarını;
- (ii) arxa işığını.

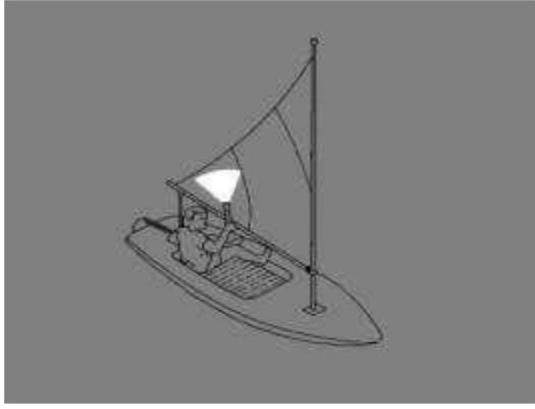
(b) Uzunluğu 20 metrdən az olan yelkənli gəmi bu Qaydanın (a) bəndində tələb olunan işıqları bir fənərdə kombinə edilmiş halda dor ağacının zirvəsində və ya ona yaxın ən yaxşı görünən yerdə göstərməlidir.

(c) Yelkənli gəmi hərəkətdə olarkən bu Qaydanın (a) bəndində tələb olunan işıqlara əlavə olaraq dor ağacının zirvəsində və ya ona yaxın yerdə şaquli xətt boyunca üstdəki qırmızı, altdakı isə yaşıl olan iki dairəvi işıq göstərə bilər, lakin bu işıqlar bu Qaydanın (b) bəndində yazıldığı kimi kombinə edilmiş fənərlə birlikdə göstərilməməlidir.

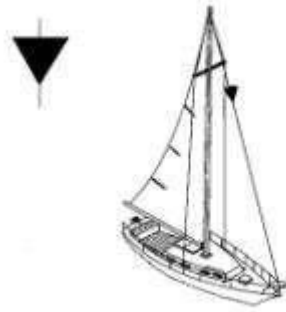

(d) (i) uzunluğu 7 metrdən az olan yelkənli gəmi praktiki olaraq mümkündürsə, bu Qaydanın (a) və ya (b) bəndlərində tələb olunan işıqları göstərməlidir, ancaq onları göstərmirsə, onda toqquşmanın qarşısının alınması üçün kifayət qədər vaxtında göstəriləcək ağ işığı olan elektrik əl fənərini və ya işıq fənərini hazır vəziyyətdə saxlamalıdır.

(ii) avarla hərəkətdə olan gəmi bu Qaydada yelkənli gəmilər üçün tələb olunan işıqları göstərə bilər, amma göstərmirsə onda toqquşmanın qarşısının alınması üçün kifayət qədər vaxtında göstəriləcək ağ işığı olan elektrik əl fənərini və ya işıq fənərini hazır vəziyyətdə saxlamalıdır.

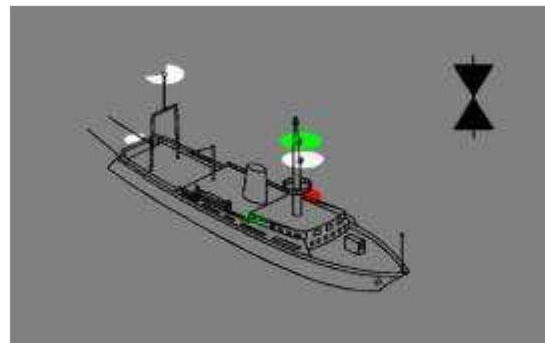
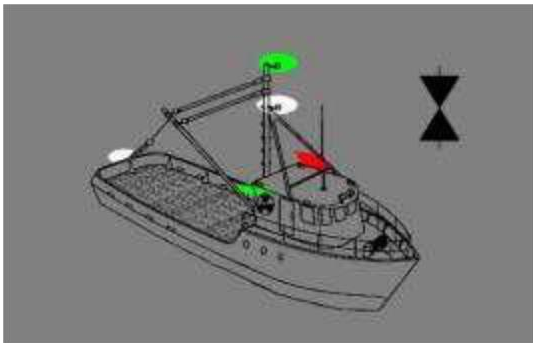
(e) Yelkənlə gedən gəmi həmçinin mexaniki qurğusundan istifadə edirsə, onda qabaq tərəfdə ən yaxşı görünən yerdə ucu aşağı konus işarəsi göstərməlidir.

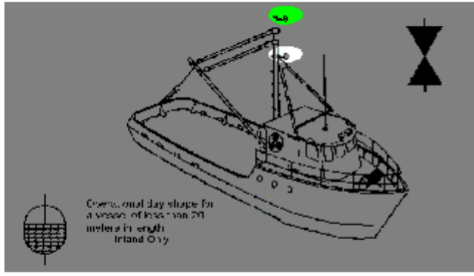

Qayda 26

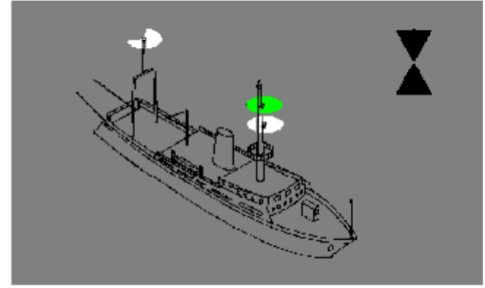
Balıqçı gəmiləri

- (a) Balıq ovu ilə məşğul olan gəmi hərəkət zamanı və ya lövbərdə ancaq bu Qaydanın tələb etdiyi işıq və işarələri göstərməlidir.
- (b) Tral vasitəsilə balıq ovlayan gəmi, yəni balıq tutmaq üçün suda balıqçı torunu və ya digər aləti ov vəsaiti istifadə edən gəmi göstərməlidir:
- şaquli xətt boyunca yerləşmiş üstdəki yaşıl, aşağıdakı isə ağ olmaqla iki dairəvi işıq və ya ucları bir yerdə olan biri o birindən yuxarıda yerləşmiş iki konusdan ibarət olan işarə;
 - dairəvi yaşıl işıqdan arxada və yuxarıda yerləşən zirvə işığı; uzunluğu 50 m az olan gəmiyə belə bir işıq göstərmək məcburi deyil, amma göstərə bilər;
 - əgər gəminin suya nisbətən hərəkəti varsa, onda bu bənddə tələb olunan işıqlardan əlavə, bort işıqları və arxa işığı.

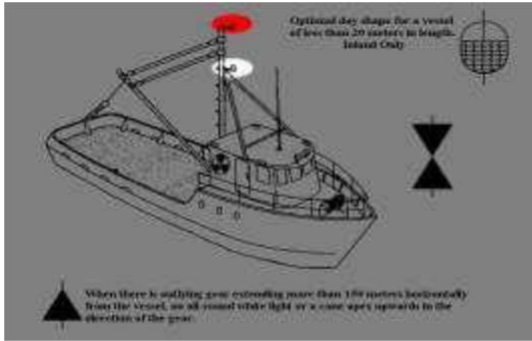
Vessel engaged in trawling—not making way; vessel less than 50 meters in length. Same for International.

Vessel engaged in trawling—not making way. Same for Inland.

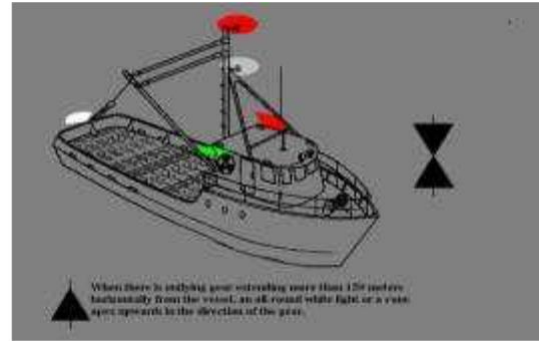
(c) Tral ilə deyil digər vasitə ilə balıq ovu ilə məşğul olan gəmi göstərməlidir:

- (i) şaquli xətt boyunca yerləşmiş iki dairəvi işıq, üstdəki qırmızı, altdakı ağ və ya ucları bir yerdə olan, biri o birindən yuxarıda yerləşmiş iki konusdan ibarət olan işarə;
- (ii) əgər suya buraxılmış ov avadanlığının uzunluğu üfüq boyu gəmidən 150 metrden artıqdırsa, onda bir dairəvi ağ işıq və ya ov avadanlığına istiqaməti göstərən, ucu yuxarı olan konusa oxşar işarə;
- (iii) əgər gəminin suya nisbətən hərəkəti varsa, onda bu bənddə tələb olunan işıqlara əlavə, bort işıqları və arxa işığı.

Optional day shape for a vessel of less than 20 meters in length. Inland Only.

When there is undulating gear extending more than 150 meters horizontally from the vessel, an all round white light or a cone apex upwards in the direction of the gear.

When there is undulating gear extending more than 150 meters horizontally from the vessel, an all round white light or a cone apex upwards in the direction of the gear.

(d) Balıq ovu ilə məşğul olan digər gəmilərin yaxınlığında balıq ovu ilə məşğul olan gəmiyə bu Qaydaların Əlavə II göstərilən əlavə siqnallar tətbiq olunur.

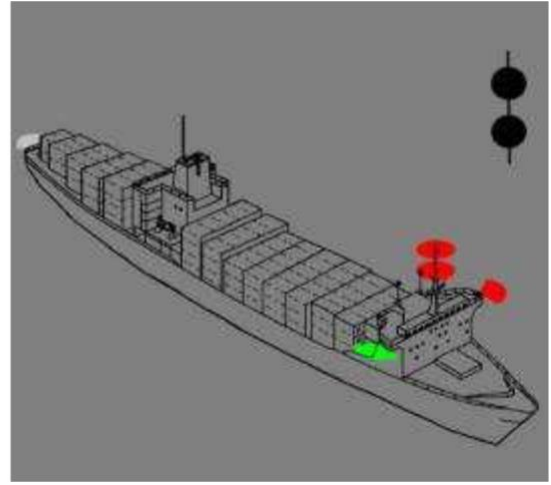
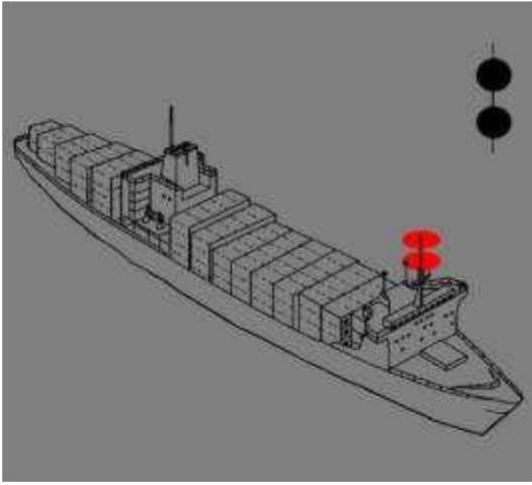
(e) Balıq ovu ilə məşğul olmayan gəmi bu Qaydada tələb olunan işıq və işarələri göstərməməlidir, o gəminin öz uzunluğuna uyğun işıq və işarələrini göstərməlidir.

Qayda 27

İdarə olunmayan və ya manevr etmə imkanı məhdudlaşmış gəmilər

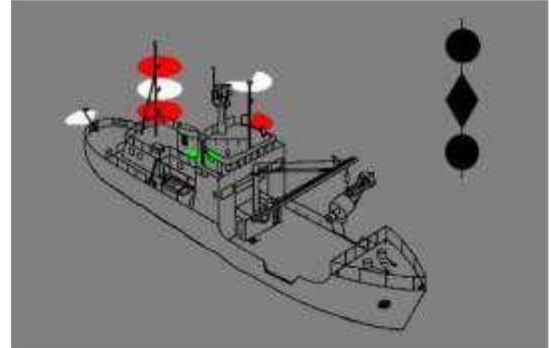
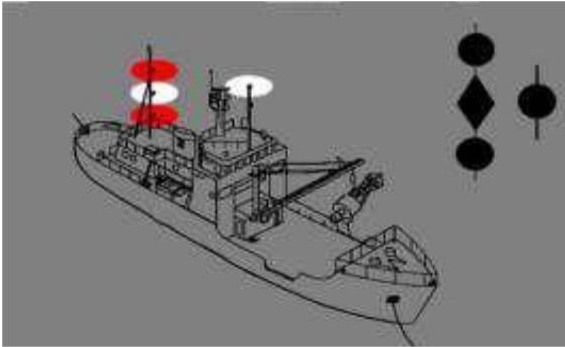
(a) İdarə olunmayan gəmi göstərməlidir:

- (i) şaquli xətt boyunca yerləşmiş, yaxşı görünən yerdə iki dairəvi qırmızı işıq;
- (ii) şaquli xətt boyunca yerləşmiş, yaxşı görünən yerdə iki şar və ya ona oxşar işarə;
- (iii) əgər gəminin suya nisbətən hərəkəti varsa, onda bu bənddə tələb olunan işıqlara əlavə olaraq bort işıqları və arxa işığı.

(b) Manevr etmə imkanı məhdudlaşmış gəmi, mina təhlükəsini aradan qaldırmaqla məşğul olan gəmi müstəsna olmaqla, göstərməlidir:

- (i) şaquli xətt boyunca yaxşı görünən yerdə üç dairəvi işıq. Onlardan üstdəki və altdakı işıqlar qırmızı, ortadakı isə ağ olmalıdır;
- (ii) şaquli xətt boyunca yaxşı görünən yerdə üç işarə. Onlardan üstdəki və altdakı işarələr şar, ortadakı isə romb olmalıdır;
- (iii) əgər gəminin suya nisbətən hərəkəti varsa, onda (i) bəndində göstərilən işıqları əlavə olaraq zirvə işığı və ya işıqları, bort işıqları və arxa işığı;
- (iv) əgər gəmi lövbərdədirsə, onda (i) və (ii) bəndində göstərilən işıqları və ya işarələrə əlavə olaraq Qayda 30 tələb etdiyi işıq və ya işarələr.

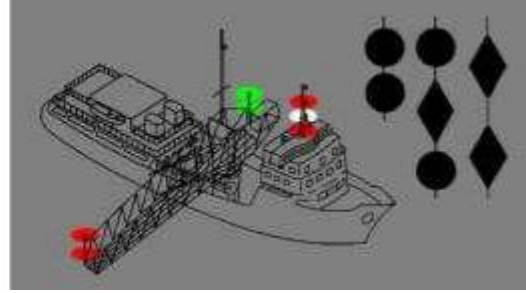
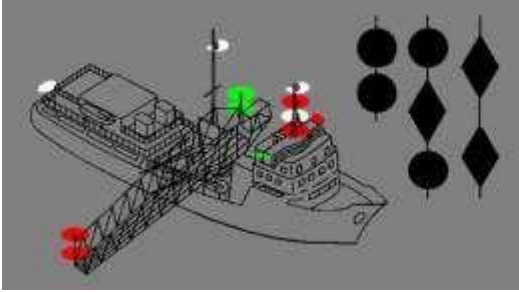

(c) Mexaniki-mühərrikli gəmi, onun özünün və yedəklənən gəminin kursunu dəyişməyi ciddi şəkildə məhdudlaşdıran yedəkləmə ilə məşğuldursa, Qayda 24 (a) göstərilən işıqlara və işarələrə əlavə olaraq bu Qaydanın (b) (i) və (ii) bəndində göstərilən işıqları və ya işarələri göstərməlidir.

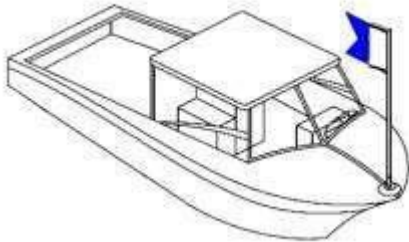
(d) Dib dərinləşdirmə işi ilə və ya sualtı əməliyyatlarla məşğul olduğuna görə, manevr etmə qabiliyyəti məhdudlaşan gəmi bu Qaydanın (b) bəndinin (i), (ii), (iii)-də göstərilən işıqları və işarələri göstərməlidir və əgər maneə varsa, onda əlavə göstərməlidir:

- (i) maneə olan tərəfi bildirən şaquli xətt boyunca yerləşmiş iki dairəvi qırmızı işıq və ya iki şar;
- (ii) başqa bir gəminin keçə biləcəyi tərəfi bildirən şaquli xətt boyunca yerləşmiş iki dairəvi yaşıl işıq və ya iki romb;
- (iii) əgər lövbərdə durubsa, Qayda 30-da göstərilən işıqların və işarələrin əvəzinə bu bənddə tələb olunan işıqlar və işarələr.

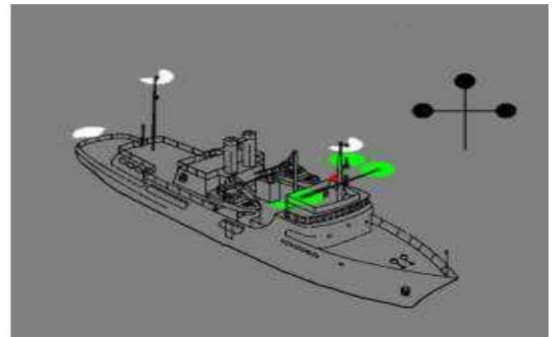
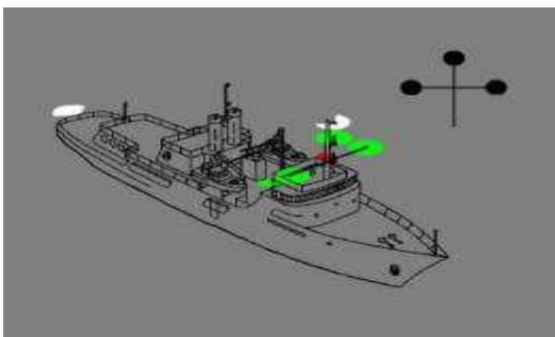

(e) Əgər dalğıcı əməliyyatları ilə məşğul olan gəminin ölçüsü, ona bu Qaydaların (d) bəndindəki işıqların və işarələrin hamısını göstərməyə imkan vermirsə, onda o aşağıdakıları göstərməlidir:

- (i) Şaquli xətt boyunca yerləşmiş ən yaxşı görünən yerdə üç dairəvi işıq. Bu işıqların üstdəki və altdakı qırmızı, ortadakı ağ olmalıdır.
- (ii) möhkəm materialdan hazırlanmış, hündürlüyü 1 metrədən az olmayan Beynəlxalq Sıqnal Məcəlləsinin "A" bayrağı. Onun dairəvi görünüşünün təmin olunması üçün tədbirlər görülməlidir.

(f) Mina təmizləmə əməliyyatı ilə məşğul olan gəmi Qayda 23-də mexaniki mühərrikli gəmi üçün tələb olunan işıqlara və yaxud Qayda 30-da lövbərdə duran gəmi üçün göstərilən işıqlara və ya işarəyə əlavə olaraq üç dairəvi yaşıl işıq və ya üç şar göstərməlidir. Bu işıqlardan və ya işarələrdən biri fok dorunun yuxarisına yaxın, o biri ikisi isə fok dorunun reyinin uclarında göstərməlidir. Bu işıqlar və işarələr başqa gəmiyə, mina təmizləmə əməliyyatı ilə məşğul olan gəmiyə 1000 metrədən az məsafəyə yaxınlaşmağın təhlükəli olmasını göstərir.

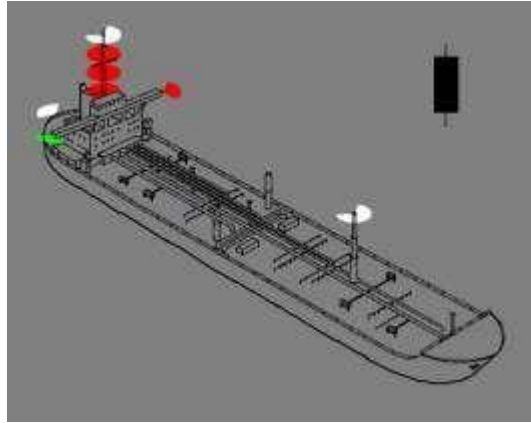

- (g) Uzunluğu 12 metrdən az olan gəmilərin, dalğic işləri ilə məşğul olan gəmi müstəsna olmaqla, bu Qaydada göstərilən işıqları və işarələri göstərməsi tələb olunmur.
- (h) Bu Qaydada göstərilən siqnallar, fəlakətə uğrayan və kömək tələb edən gəmilər üçün deyil. Belə siqnallar bu Qaydaların Əlavə IV göstərilir.

Qayda 28

Suya oturumundan çəkinən gəmilər

Suya oturumundan çəkinən gəmi Qayda 23-də mexaniki mühərrikli gəmilər üçün göstərilən işıqlara əlavə olaraq, ən yaxşı görünən yerdə şaquli xətt boyunca üç dairəvi qırmızı işıq və ya silindir göstərir.

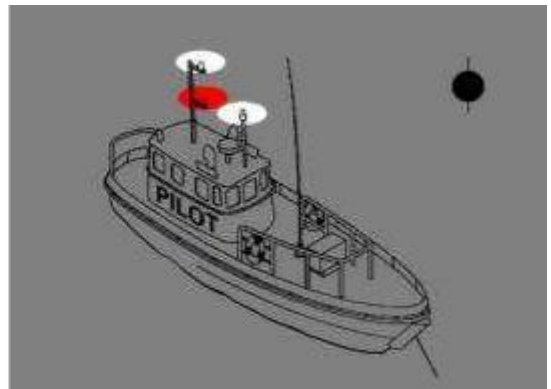
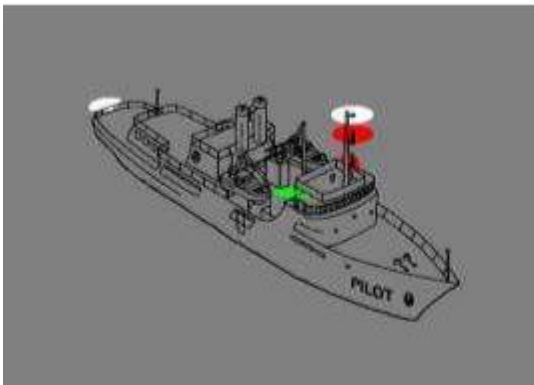

Qayda 29

Bələdçi gəmiləri

(a) Bələdçi vəzifəsini yerinə yetirən gəmi göstərməlidir:

- dorun ən yuxarı hissəsində və ya ona yaxın yerdə şaquli xətt boyunca yerləşmiş iki dairəvi işıq; bu işıqlardan üstdəki ağ, altdakı isə qırmızı olmalıdır.
- əgər o hərəkətdədirsə, əlavə olaraq bort işıqları və arxa işığı.
- əgər o lövbərdədirsə, (i) bəndində göstərilən işıqlara əlavə olaraq, Qayda 30- da lövbərdə duran gəmilər üçün göstərilən işıq, işıqlar və ya işarə.

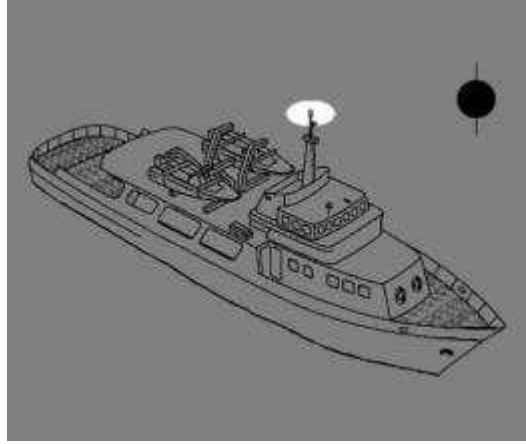

(b) Bələdçi gəmisi öz vəzifəsini yerinə yetirməyən zaman, uzunluğundan asılı olaraq adi gəmilərə tətbiq olunan işıq və işarələri qaldırmalıdır.

Qayda 30

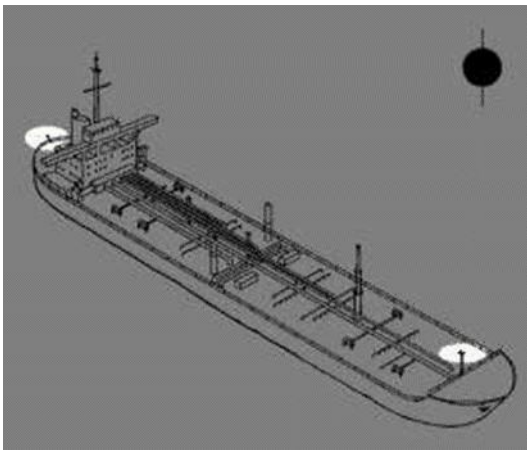
Lövbərdə duran gəmilər və sayə oturmuş gəmilər

- (a) Lövbərdə duran gəmi ən yaxşı görünən yerdə göstərməlidir:
- gəminin burun hissəsində ağ dairəvi işıq və ya bir şar;
 - arkada və ya ona yaxın yerdə və (i) bəndində göstərilən işıqdan aşağıda ağ dairəvi işıq.

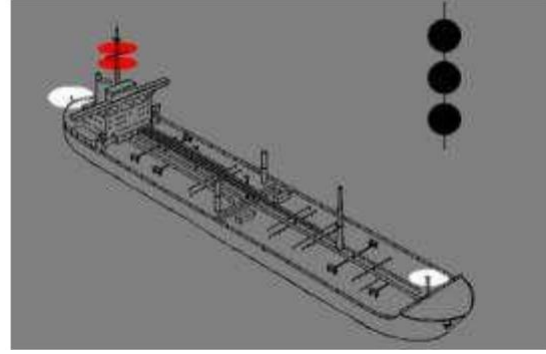
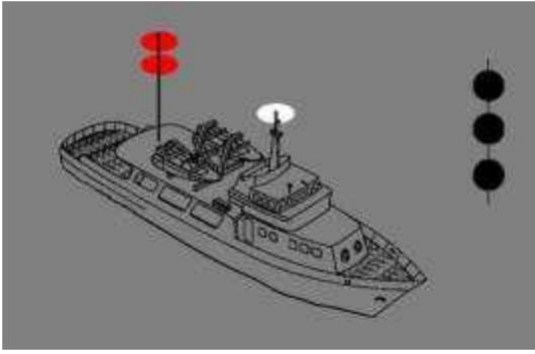
(b) Uzunluğu 50 metrdən az olan gəmi bu Qaydanın (a) bəndində göstərilən işıqların əvəzinə, ən yaxşı görünən yerdə, ağ dairəvi işıq göstərə bilər.

(c) Lövbərdə duran gəmi öz göyərtələrini işıqlandırmaq üçün işçi işıqlardan və ya buna ekvivalent işıqlardan istifadə edə bilər, uzunluğu 100 m və çox olan gəmi isə mütləq istifadə etməlidir.

(d) Sayə oturmuş gəmi bu Qaydanın (a) və ya (b) bəndlərinin göstərilən işıqları göstərməli və əlavə olaraq ən yaxşı görünən yerdə:

- şaquli xətt boyunca yerləşmiş iki dairəvi qırmızı işıq;
- şaquli xətt boyunca yerləşmiş üç şar.

(e) Lövbərdə duran, uzunluğu 7 metrdən az olan gəmidən, dar keçiddə, farvaterdə və ya lövbərə durmaq yerində və digər gəmilərin normal üzdüyü rayonda və ya ona yaxın yerdə deyilsə, bu Qayda-nın (a) və (b) bəndlərində göstərilən işıq və işarənin göstərilməsi tələb olunmur.

(f) Uzunluğu 12 metrdən az olan gəmidən sayə oturduğu zaman, bu Qaydanın (d) (i) və (ii) bəndlərinin maddələrinə müvafiq işıq və işarənin göstərilməsi tələb olunmur.

Qayda 31

Hidrotəyyarələr

Əgər hidrotəyyarə və ya Alt Qanadlı Hava Gəmisini (AQQ) bu Hissənin Qaydalarında göstərilən işıqları və işarələri xarakterlərinə görə və ya yerləşməsini praktiki olaraq göstərə bilmədiyi təqdirdə, elə işıq və işarələr göstərməlidirlər ki, onların xarakteri və yerləşməsi mümkün qədər bu qaydalarda göstərilənlərə yaxın olsun.

HİSSƏ D – SƏS VƏ İŞIQ SIQNALLARI

Qayda 32

Təyinat

(a) "Fit" sözü bu Qaydaların III Əlavəsinin tələblərinə uyğun olaraq səs verən hər hansı səs siqnalı qurğusu deməkdir.

(b) "Qısa fit" termini davamlılığı 1 saniyə ərzində yedək səslənən fit deməkdir.

(c) "Davamlı fit" termini davamlılığı 4-6 saniyəyədək səslənən fit deməkdir.

Qayda 33

Səs siqnallarını vermək üçün avadanlıq

(a) Uzunluğu 12 metr və ya artıq olan gəmi fitlə təhciz olunmalıdır, uzunluğu 20 metr və ya artıq olan gəmi fitə əlavə olaraq zənglə təhciz olunmalıdır, uzunluğu 100 metr və ya artıq gəmi bundan əlavə olaraq tonu və səsi zəngə oxşamayan sincə (qonqla) təhciz olunmalıdır. Fit, zəng və sinc bu Qaydaların III Əlavəsindəki spesifikasiyalara uyğun olmalıdır. Zəng və ya sinc və ya hər ikisi

oxşar səs xarakterinə malik olan başqa qurğularla əvəz oluna bilər, belə ki, həmin siqnalların əl ilə verilməsi həmişə mümkün olmalıdır.

(b) Uzunluğu 12 metrədən az olan gəmi bu Qaydanın (a) bəndinin tələb etdiyi səs signalı cihazına malik olmaq məcburiyyətində deyil, amma yoxdursa, onda həmin gəmi başqa effektiv səs signalı verən cihaz ilə təhciz olunmalıdır.

Qayda 34

Manevr etmə və xəbərdarlıq siqnalları

(a) Əgər gəmilər bir-birini görmə vəziyyətindədirsə, onda hərəkətdə olan mexaniki mühərrikli gəmi bu Qaydaların icazə verdiyi və ya tələb etdiyi manevari edən zamanı, öz manevarını aşağıdakı tərzdə fitlə signal verərək göstərməlidir:

- bir qısa fit "Mən öz kursumu sağa dəyişirəm" deməkdir;
- iki qısa fit "Mən öz kursumu sola dəyişirəm" deməkdir;
- üç qısa fit "Mənim hərəkətvericilərim arxaya işləyir" deməkdir.

(b) Hər bir gəmi manevar edən zamanı, bu Qaydanın (a) bəndində tələb olunan səs siqnallarına əlavə müvafiq qaydada təkrar olaraq işıq siqnalları da verə bilər:

(i) həmin bu işıq siqnalları aşağıdakı əhəmiyyətə malik olmalıdır:

- bir qısa yanan işıq "Mən öz kursumu sağa dəyişirəm" deməkdir;
- iki qısa yanan işıq "Mən öz kursumu sola dəyişirəm" deməkdir;
- üç qısa yanan işıq "Mənim hərəkətvericilərim arxaya işləyir" deməkdir.

(ii) hər işığın davamlılığı 1 saniyə ərzində, arasındakı fasilə 1 saniyə ərzində, hər ardıcıl siqnallar arasındakı interval 10 saniyədən az olmamalıdır.

(iii) bu signal üçün istifadə olunan işıq, əgər quruluşsa, dairəvi ağ işıq olmalı, minimum 5 mil məsafədən görünən olmalı və bu Qaydaların Əlavə I şərtlərini yerinə yetirməlidir.

(c) Əgər gəmilər dar keçiddə və ya fərdi bir-birini görürlərsə, onda:

(i) digər gəmini ötmək istəyən gəmi, Qayda 9 (e) (i) bəndinə müvafiq olaraq öz məqsədini fit vasitəsilə aşağıdakı siqnallarla göstərməlidir:

- iki uzun və bir qısa signal "Mən sizi sağ bortunuzdan ötmək niyyətindəyəm" deməkdir.
- iki uzun və iki qısa signal "Mən sizi sol bortunuzdan ötmək niyyətindəyəm" deməkdir.

(ii) ötülən gəmi Qayda 9 (e) (i) bəndinə əsasən öz razılığını aşağıdakı, fitlə verilən siqnalla təsdiq etməlidir:

- bir uzun, bir qısa, bir davamlı, bir qısa.

(d) Bir-birini görmə vəziyyətində olan iki gəmi bir-birinə yaxınlaşan zaman, hər hansı bir səbəbə görə onlardan biri digərinin niyyətini və ya hərəkətini başa düşmürsə və ya toqquşmanın qarşısını almaq üçün lazımı tədbir görməsinə şübhəsi varsa, onda şübhəsi olan gəmi öz şübhəsini ən azı beş qısa fit signalı verməklə bildirməlidir. Bu signal ən azı beş qısa işıq signalı ilə müşayiət oluna bilər.

(e) Keçidin yaxud fərdi döngəsinə (əyrisinə) və ya ona oxşar sahəsinə yaxınlaşan gəmi, mövcud olan maneəyə görə digər gəmini görə bilmədiyi halda, bir uzun fit signalı verməlidir. Keçidin yaxud fərdi döngəsinə (əyrisinə) yaxınlaşan, mövcud olan maneənin arxasında olan, səs signalını eşidən gəmi bir uzun fit signalı ilə bu signala cavab verməlidir.

(f) Əgər gəmidə fit verən qurğuların arasındakı məsafə 100 metrədən artıqdırsa, onda manevar göstərmə və xəbərdarlıq siqnallarını verərkən fit verən qurğunun yalnız birindən istifadə olunmalıdır.

Qayda 35

Məhdud görünüş şəraitinin səs siqnalları

Məhdud görünüşlü üzmə rəyonlarında və ya onların yaxınlığında, gündüz və ya gecə bu Qaydada göstərilən siqnallar aşağıda göstərilən tərzdə istifadə olunmalıdır:

- (a) Mexaniki mühərrikli gəmi suya nisbətən hərəkət edərsə, intervalı 2 dəqiqədən çox olmamaq şərti ilə bir davamlı fit siqnalı verməlidir.
- (b) Mexaniki mühərrikli gəmi hərəkətdə olarkən, amma dayanmış və suya nisbətən hərəkətdə olmayan zaman intervalı 2 dəqiqədən çox olmamaq şərti ilə təxminən 2 saniyəlik ardıcılıqla iki uzun fit siqnalı verməlidir.
- (c) İdarə olunma imkanını itirmiş gəmi və ya manevr etmə imkanı məhdudlaşmış gəmi, suya oturmudan çəkinən gəmi, yelkənli gəmi, balıq ovu ilə məşğul olan gəmi və başqa gəmini yedəkləyən və ya itələyən gəmi bu Qaydanın (a) və ya (b) bəndlərində göstərilən siqnalların əvəzinə, intervalı 2 dəqiqədən çox olmamaq şərti ilə, üç ardıcıl olaraq yəni, bir uzun iki qısa fit olmaqla siqnal verməlidir.
- (d) Lövbərdə olarkən balıq tutmaqla məşğul olan gəmi və manevr imkanı məhdud olan gəmi öz işini lövbərdə yerinə yetirən zaman bu Qaydanın (g) bəndində göstərilən siqnalların əvəzinə bu Qaydanın (c) bəndində göstərilən siqnalları verməlidir.
- (e) Yedəkdə olan gəmi və əgər yedəklənən gəminin sayı birdən çoxdursa, onda yedəkdə olan axırıncı gəmi, əgər heyət varsa, intervalı 2 dəqiqədən çox olmamaq şərti ilə, dörd ardıcıl, yəni bir uzun və üç qısa fit siqnalı verməlidir. Bu siqnal yedəkçi gəminin siqnalından dərhal sonra verilməlidir.
- (f) Əgər itələyən gəmi və qabağa itələnən gəmi bir-birinə sərt birləşdirilibsə, onlara mexaniki mühərrikli gəmi kimi baxılmalıdır və bu Qaydanın (a) yaxud (b) bəndlərində tələb olunan siqnalları verməlidir.
- (g) Lövbərdə duran gəmi, intervalı 1 dəqiqədən çox olmamaq şərti ilə təxminən 5 saniyə ərzində tez-tez zəng çalmalıdır. Uzunluğu 100 metr yaxud artıq olan gəmi, bu zəng siqnalını burun hissədə verməlidir və dərhal onun ardınca arxa hissədə təxminən 5 saniyə ərzində sinc (qonq) vasitəsilə tez-tez siqnal verməlidir. Lövbərdə olan gəmi öz yerini və ona yaxınlaşan gəmini toqquşma ehtimalı barədə xəbərdar etmək üçün bir qısa, bir uzun və bir qısa siqnalda ibarət fit verməlidir.
- (h) Sayda olan gəmi bu Qaydanın (g) bəndində göstərilən zənglə və əgər tələb olunursa, sinc (qonq) siqnal verməlidir və əlavə olaraq bilavasitə hər tez-tez verilən zəngdən dərhal əvvəl və ondan dərhal sonra zəngə üç ayrı və aydın zərbə vurmaldır. Sayda olan gəmi fit vasitəsilə uyğun siqnal verə bilər.
- (i) Uzunluğu 12 metr və çox olan amma 20 metrdən az olan gəmi, bu Qaydanın (g) və (h) bəndində göstərilən siqnalları verməyə borclu deyil. Amma o onları vermirsə onda intervalı 2 dəqiqədən çox olmamaq şərti ilə digər effektiv səs siqnalı verməlidir.
- (j) Uzunluğu 12 metrdən az olan gəmi yuxarıda qeyd olunmuş siqnalları verməyə borclu deyil, əgər onları vermirsə, onda intervalı 2 dəqiqədən çox olmamaq şərti ilə digər effektiv səs siqnalı verməlidir.
- (k) Bələdçi gəmisi öz vəzifəsini yerinə yetirərkən bu Qaydanın (a), (b) yaxud (g) bəndlərində göstərilən siqnallara əlavə dörd qısa fitdən ibarət olan tanınma səs siqnalı verə bilər.

Qayda 36

Diqqəti cəlb etmək üçün siqnallar

Hər bir gəmi zəruri halda digər gəminin diqqətini cəlb etmək üçün işıq və səs siqnalları verə bilər,

lakin bu siqnallar elə olmalıdır ki, səhvən bu Qaydalarda icazə verilmiş hər hansı bir siqnalın yerinə qəbul oluna bilməsin və yaxud proyektorun şüasını təhlükə mövcud olan tərəfə elə yönəltmək lazımdır ki, digər gəmilərə maneçilik törətməsin.

Digər gəminin diqqətini cəlb etmək üçün istifadə olunan istənilən işıq elə olmalıdır ki, o səhvən naviqasiyaya avadanlığının işığı kimi qəbul olunmasın. Bu Qaydanın məqsədi üçün parıldayan yüksək intensivliklə yanıb sönən və ya fırlanan işıqların istifadəsindən qaçınılmalıdır.

Qayda 37

Qəza siqnalları

Qəzaya uğrayan gəmi kömək tələb edirsə, onda o bu Qaydaların IV Əlavəsində göstərilən siqnallardan istifadə etməli və ya onları göstərməlidir.

HİSSƏ E - İSTİSNALAR

Qayda 38

İstisnalar

Hər hansı bir gəmi (və ya gəmilər sinfi), Dənizdə Toqquşmaların Qarşısının Alınmasına dair Beynəlxalq Qaydaların, 1960-cı ildəki (a) tələblərinə cavab verdiyi təqdirdə, kili qaydalar qüvvəyə minməzdən əvvəl qoyulmuş və ya müvafiq tikinti mərhələsində olan gəmilər bu Qaydalardan aşağıdakı kimi azad oluna bilər:

- (a) Qayda 22-də göstəriləyi kimi görünmə uzaqlığı ilə işıqların quraşdırılması, bu Qaydaların qüvvəyə minmə tarixindən sonra 4 il ərzində.
- (b) Bu Qaydalara Əlavə I Bənd 7-də göstəriləyi kimi rəng xüsusiyyətləri ilə işıqların quraşdırılması, bu Qaydaların qüvvəyə minmə tarixindən sonra 4 il ərzində.
- (c) İmperial ölçü vahidlər sistemindən metrik sistemə keçidlə və ölçülən vahidlərin yuvarlaqlaşdırılması ilə əlaqədar işıqların yerinin dəyişməsindən, daimi.
- (d) (i) uzunluğu 150 m-dək və kiçik gəmilərdə, bu Qaydalar Əlavə I Bənd 3 (a)-da göstərilənlərdən irəli gələnlərə uyğun olaraq zirvə işıqlarının yerinin dəyişməsindən, daimi istisna
(ii) uzunluğu 150 m və ya böyük olan gəmilərdə bu Qaydalara Əlavə I Bənd 3(a)-da göstərilənlərdən irəli gələnlərə uyğun olaraq zirvə işıqlarının yerinin dəyişməsindən, bu Qaydaların qüvvəyə minmə tarixindən sonra, 9 il ərzində.
- (e) Zirvə işıqlarının bu Qaydalara Əlavə I Bənd 2 (b)-də göstərilənlərdən irəli gələnlərə uyğun olaraq yerinin dəyişməsindən, bu Qaydaların qüvvəyə minmə tarixindən sonra, 9 il ərzində.
- (f) Bort işıqlarının bu Qaydalara Əlavə I Bənd 2 (g) və 3 (b)-də göstərilənlərdən irəli gələnlərə uyğun olaraq yerinin dəyişməsindən, bu Qaydaların qüvvəyə minmə tarixindən sonra, 9 il ərzində.
- (g) Bu Qaydalara Əlavə III-də göstərilən səs siqnalları cihazlarına olan tələblər, bu Qaydaların qüvvəyə minmə tarixindən sonra, 9 il ərzində.
- (h) Bu Qaydalara Əlavə I Bənd 9 (b)-də göstərilənlərdən irəli gələnlərə uyğun olaraq dairəvi işıqların yerdəyişməsi, daimi istisna.

Əlavələr

Yanvar 2016

Dənizdə Toqquşmaların Qarşısının Alınmasına dair Beynəlxalq Qaydalar, 1972 konvensiyaya 4 dekabr 2014-cü il tarixdə A.1085(28) sayılı qətnamə ilə düzəlişlər qəbul edilmişdir. Bu düzəlişlər 1 yanvar 2016-cı il tarixdən qüvvəyə minmişdir. Mövcud E hissəsindən (İstisnalar) sonra F yeni bir hissə aşağıdakı kimi oxumaq üçün əlavə olunmuşdur:

HİSSƏ F - KONVENSIYANIN TƏLƏBLƏRİNƏ UYGUNLUĞUN TƏSDİQİ

Qayda 39

Anlayışlar

- (a) *Audit*, audit sübutlarını əldə etmə və onun obyektiv qiymətləndirilməsi onun müddətinin artırılmasını müəyyən etmək üçün audit meyarlarının hansı dərəcədə həyata keçirildiyini yoxlanılması məqsədilə aparılan sistemli, müstəqil və sənədləşdirilmiş prosesdir.
- (b) *Audit sxemi*, Beynəlxalq Dəniz Təşkilatının Üzv Dövlətlərin üçün Təşkilat tərəfindən yaradılmış Audit sxeminin və Təşkilat tərəfindən hazırlanmış təlimatların nəzərə alınması deməkdir.
- (c) *İcra Məcəlləsi dedikdə*, Təşkilat tərəfindən A.1070(28) sayılı qətnamə ilə qəbul edilmiş, Beynəlxalq Dəniz Təşkilatının Alətlərinin İcrası haqqında (III Məcəllə) Məcəlləsi nəzərdə tutulur.
- (d) *Audit standartı* dedikdə İcrası yerinə yetirilən Məcəllə nəzərdə tutulur.

Qayda 40

Tətbiq dairəsi

Razılığa gələn Tərəflər hazırkı Konvensiyada nəzərdə tutulan vəzifə və öhdəliklərin icrası zamanı Beynəlxalq Dəniz Təşkilatının Alətlərinin İcrası haqqında Məcəllənin müddəalarını yerinə yetiməlidirlər.

Qayda 41

Uyğunluğun yoxlanılması

- (a) Hər bir razılığa gəlmiş Tərəf hazırkı Konvensiyaya uyğunluğunun və yerinə yetirilməsi üzrə audit standartlarına uyğun olaraq Təşkilat tərəfindən müəyyən edilmiş dövrü auditdən keçməlidir.
- (b) Təşkilatın Baş katibi, Təşkilat tərəfindən hazırlanmış rəhbərliyə əsasən Audit Sxeminə İdarəetmə üçün məsuliyyət daşıyır.
- (c) Hər bir razılığa gəlmiş Tərəf, Təşkilat tərəfindən hazırlanmış rəhbərliyə əsasən yoxlamanın aparılmasına kömək etmək və aşkar olunmuş nöqsanların aradan qaldırılması üçün tədbirlər proqramının həyata keçirilməsi üçün məsuliyyət daşıyır.
- (d) Razılığa gəlmiş bütün Tərəflərin auditləri aşağıdakılardan ibarət olmalıdır:
- (i) Təşkilat* tərəfindən hazırlanmış rəhbərlik nəzərə alınmaqla, təşkilatın Baş katibi tərəfindən hazırlanmış ümumi cədvələ əsaslanmalıdır; və
- (ii) Təşkilat* tərəfindən hazırlanmış rəhbərlik nəzərə alınmaqla dövrü intervallarla həyata

keçirilməlidir.

* Təşkilat* tərəfindən qəbul olunmuş qətnaməyə A.1067(28) uyğun olaraq IMO (BDT) Üzv Dövlətinin Audit Sxeminin Əsas struktur qaydalarına və Prosedurlarına istinad olunmuşdur.

ƏLAVƏ I

İşıq və siqnalların yerləşdirilməsi və texniki xarakteristikaları

1. Təyinat

“Gövdədən yuxarıdakı hündürlük” ən yuxarıda olan bütöv göyertədən yuxarıda olan hündürlük deməkdir. Bu hündürlük işığın yerləşdiyi yerin şaquli xətt boyunca altında yerləşən nöqtədən ölçülməlidir.

2. İşıqların şaquli yerləşməsi və aralarında olan məsafələr

- (a) Uzunluğu 20 m yaxud artıq olan mexaniki mühərrikli gəmidə zirvə işıqları aşağıdakı üsulla yerləşdirilməlidir:
- Qabaqdakı zirvə işığı və ya əgər bir zirvə işığı varsa, onda o işıq gəminin gövdəsindən ən azı 6 m hündürlükdə, əgər gəminin eni 6 m azdırsa, onda bu endən az olmayan hündürlükdə, lakin gəminin gövdəsindən 12 m yuxarıda olmayan hündürlükdə yerləşdirilməlidir.
 - Əgər gəmidə iki zirvə işığı varsa, onda arxadakı qabaqdadakından şaquli xətt boyunca ən azı 4,5 m hündürlükdə olmalıdır.
- (b) Mexaniki mühərrikli gəmilərdə zirvə işıqlarının arasındakı şaquli məsafə elə olmalıdır ki, bütün normal diferent şəraitlərdə forştevndən 1000 m uzaqda dəniz səviyyəsindən baxdıqda arxadakı işıq qabaqdadakından yuxarıda və ondan ayrı görünsün.
- (c) Uzunluğu 12 m-dən çox, amma 20 metrədən az olan mexaniki mühərrikli gəmidə ən yuxarıdakı işıq planşirdən ən azı 2,5 m yuxarıda göstərilməlidir.
- (d) Uzunluğu 12 m-dən az olan mexaniki mühərrikli gəmi, ən yuxarıdakı işığı planşirdən ən azı 2,5 m yuxarıda göstərə bilər. Lakin əgər o bort və arxa işıqlarına əlavə olaraq zirvə işığını göstərsə və ya Qayda 23 (c) (i)-də tələb olunan dairəvi işıq göstərsə, onda belə zirvə və dairəvi işıq bort işıqlarından ən azı 1 m yuxarıda yerləşdirilməlidir.
- (e) Mexaniki mühərrikli gəmi yedək edərkən və ya yedəyi itələyərkən tələb olunan üç zirvə işıqlarından biri və ya ikisi qabaqdakı və ya arxadakı zirvə işığı olan yerdə yerləşdirilməlidir, əgər o arxadakı dor ağacında yerləşdirilsə, onda ən aşağıdakı arxa zirvə işığı qabaqdakı zirvə işığından şaquli xətt boyunca azı 4,5 m hündürlükdə olmalıdır.
- (f) (i) Qayda 23 (a) tələb olunan zirvə işığı və ya işıqları yuxarıda göstəriləndi kimi elə yerləşdirilməlidir ki, onlar (ii) alt bəndində göstərilən halı çıxmaq şərti ilə, gəmidə olan bütün digər işıqlardan yuxarıda və kənarında olsun.
- (ii) Əgər Qayda 27 (b) (i) və ya 28 tələb olunan dairəvi işıqlar praktiki olaraq zirvə işıqlarından aşağıda göstərilə bilmərsə, onlara arxa zirvə işığından (ışıqlarından) yuxarıda və ya qabaq zirvə işığı ilə arxa zirvə işığı arasında olan hündürlükdə yerləşdirilə bilər, axırncı halda bu Əlavənin 3 (c) bəndinin tələbləri təmin olunmalıdır.
- (g) Mexaniki mühərrikli gəminin bort işıqlarının korpus üzərində hündürlüyü, qabaqdakı zirvə işığının dördü üçü hündürlüyündən yuxarı olmamalıdır. Göyertə işıqlarına qarışmaması üçün onların mövqeyi çox aşağıda olmamalıdır.
- (h) Uzunluğu 20 m-dən az olan mexaniki mühərrikli gəmi əgər bir fənərdə kombinə olunmuş bort işıqları göstərsə, onlar zirvə işığından ən azı 1 m aşağıda yerləşdirilməlidirlər.
- (i) Qayda g ö s t e r i l d i y i kimi bir şaquli xətt boyunca iki və ya üç zirvə işığı göstərilərsə, işıqların

arasındaki məsafə aşağıdakı kimi olmalıdır:

- (i) uzunluğu 20 m və artıq olan gəmidə belə işıqların arasındakı məsafə 2 m-dən az olmamalıdır və onlardan ən aşağıdakı, tələb olunan yedək işığı istisna olmaqla, gövdədən üzərindən azı 4 m hündürlükdə yerləşməlidir;
- (ii) uzunluğu 20 m-dən az olan gəmidə belə işıqların arasındakı məsafə azı 1 m olmalıdır və onlardan ən aşağıdakı, tələb olunan yedək işığı istisna olmaqla, planşirdən ən azı 2 m yuxarıda olmalıdır.
- (iii) əgər gəmi üç işıq göstərsə, onda onlar bir-birindən bərabər məsafədə yerləşdirilməlidir.
- (j) Balıq ovu ilə məşğul olan gəmi üçün göstərilən iki dairəvi işıqlardan aşağıdakı, bort işıqlarından, iki şaquli işıqlar arasındakı məsafədən iki dəfə artıq hündürdə olmalıdır.
- (k) Əgər gəmi Qayda 30 (a) (i)-də göstərilən iki lövbər işığı göstərsə, onda burundakı işıq arxadakı işıqdan 4,5 m hündürdə olmalıdır. Uzunluğu 50 m və ya artıq olan gəmidə burundakı lövbər işığı gövdədən 6 m az olmayan hündürlükdə yerləşdirilməlidir.

3. İşıqların üfüqi mövqeləri və aralarındakı məsafə

- (a) Mexaniki mühərrikli gəmi üçün iki zirvə işığı tələb olunursa, onda onların arasındakı üfüqi məsafə gəminin yarım uzunluğundan az olmamalıdır, ancaq onun 100 m artıq olmağı zəruri deyil. Qabaqdakı işıq forştevndən gəminin uzunluğunun dördüdə birindən çox olmayan məsafədə olmalıdır.
- (b) Uzunluğu 20 m və ya artıq olan mexaniki mühərrikli gəmidə bort işıqları arxa zirvə işıqlarından öndə yerləşdirilməməlidir. Onlar bortlarda və ya bortlara yaxın yerləşdirilməlidirlər. "Yan tərəfə yaxın" termini yan tərəfdən gəminin eninin 10% -dən çox olmamaqla, ən çoxu 1 metrə qədər olduğu kimi şərh olunmalıdır. Yuxarıda göstərilən tələbin tətbiqi qeyri-mümkün olduqda (məsələn, eni yüksək quruluşlu kiçik gəmilər) Bayraq Dövləti Təşkilatın qəbul etdiyi halda bu tələbdən azad edilə bilər.
- (c) Əgər Qayda 27 (b) (i) və ya 28-də göstərilən işıqlar qabaq zirvə işığı (ışıqları) və arxa zirvə işığı (ışıqları) arasında şaquli yerləşdirilsə, bu dairəvi işıqlar gəminin diametral müstəvisindən üfüqi olaraq burundan və arxadan mərkəzə tərəf eninə istiqamətdə 2 m-dən az olmayan məsafədə yerləşdirilməlidir.
- (d) Əgər mexaniki mühərrikli gəmi üçün bir dor işığı göstərilibsə, bu işıq gəminin ortasından qabaq tərəfdə qoyulmalıdır; uzunluğu 20 m-dən az olan gəmi bu işığı gəminin ortasından qabaq tərəfdə qoymaya bilər, amma bu işıq praktiki mümkün olan qədər qabaq tərəfdə qoyulmalıdır.

4. Balıqçı gəmilərində və yerqazan və ya sualtı işlərlə məşğul olan gəmilərdə istiqamət-göstərici işıqların mövqelərinin xüsusiyyətləri

- (a) Qayda 26 (c) (ii) tələbinə görə balıq ovu ilə məşğul olan gəmidən atılmış torların istiqamətini göstərən işıq, iki qırmızı və ağ dairəvi işıqlardan üfüqi məsafədə 2 m-dən az və 6 m-dən çox olmayan məsafədə yerləşdirilməlidir. Bu işıqlar Qayda 26 (c) (i)-də göstərilən iki ağ dairəvi işıqdan yuxarıda və bort işıqlarından aşağıda yerləşdirilməməlidir.
- (b) Qayda 27 (d) (i) və (ii) tələblərinə əsasən dib dərinləşmə və ya sualtı işlərlə məşğul olan gəminin maneə olan tərəfini və (və ya) başqa gəminin təhlükəsiz keçə biləcəyi tərəfini göstərən işıqlar və işarələr Qayda 27 (b) (i) və (ii)-də göstərilən işıqlardan və işarələrdən praktiki maksimum mümkün olan məsafədə üfüqi istiqamətdə kənarında yerləşdirilməlidir, ancaq heç bir halda 2 m az məsafədə olmamalıdır. Onlar, heç bir halda Qayda 27 (b) (i) və (ii)-də göstərilən üç işıq və işarələrin ən aşağıdakından yuxarıda olmamalıdır.

5. Bort işıqları üçün siperlər

Uzunluğu 20 metr və ya artıq olan gəmilərdə bort işıqları daxili tərəfi qara donuq rənglə rənglənmiş sipərlərlə təchiz olunmalıdır və bu Əlavənin 9-cu bəndinin tələblərinə uyğun olmalıdır. Uzunluğu 20 metr və ya az olan gəmilərdə bort işıqları, əgər bu Əlavənin 9-cu bəndinin tələblərinin ödənilməsi zəruridirsə, daxili tərəfi qara tutqun rənglə rənglənmiş sipərlərlə təchiz olunmalıdır. Əgər bir şaquli közərmə naqilli kombinə fənərdən istifadə olunursa və orada olan yaşıl və qırmızı bölmələrin arası ensiz arakəsmədən ibarətdirsə, xarici sipərlərin qurulması tələb olunmur.

6. İşarələr

(a) İşarələr qara rəngdə və aşağıdakı ölçüdə olmalıdırlar:

- (i) şar (küre) diametri 0,6 m-dən az olmamalıdır;
- (ii) konusun oturacağıın diametri 0,6 m-dən az olmamalıdır və hündürlüyü diametrinə bərabər olmalıdır;
- (iii) silindirin diametri 0,6 m-dən az olmamalıdır və hündürlüyü onun diametrinin iki misindən az olmamalıdır.
- (iv) romb, (ii) bənddə qeyd olunmuş ümumi oturacaqları olan iki konusdan ibarət olmalıdır.

(b) İşarələr arasındakı şaquli məsafə azı 1,5 m olmalıdır.

(c) Uzunluğu 20 m-dən az olan gəmidə gəminin ölçülərinə mütənasib olan ölçüdə işarələrdən istifadə etmək olar və işarələrin arasındakı məsafə də uyğun olaraq azaldılmalıdır.

7. Işıqların rəng xüsusiyyətləri

Bütün naviqasiya işıqların rəngləri Beynəlxalq Işıq texniki Komissiyanın (CIE) hər rəng üçün müəyyən edilmiş diapazonda, aşağıdakı standartlara uyğun olmalıdır.

Hər rəng üçün sahənin hüdudları aşağıdakı verilmiş koordinatlarla təyin olunur:

(i)	Ağ						
	x	0.525	0.525	0.452	0.310	0.310	0.443
	y	0.382	0.440	0.440	0.348	0.283	0.382

(ii)	Yaşıl				
	x	0.028	0.009	0.300	0.203
	y	0.385	0.723	0.511	0.356

(iii)	Qırmızı				
	x	0.680	0.660	0.735	0.721
	y	0.320	0.320	0.265	0.259

(iv)	Sarı				
	x	0.612	0.618	0.575	0.575
	y	0.382	0.382	0.425	0.406

8. Işıqların gücü

(a) Işıqların minimum parlaqlıq intensivliyi aşağıdakı düstur ilə hesablanmalıdır:

$$I = 3,43 \times 10^6 \times T \times D^2 \times K^{-D}$$

- Burada: İ istismar şəraitində işığın kandella ilə parlaqlığı,
T işığın hədd əmsalı, 2×10^{-7} lyuksla,
D işığın görüntü mənzili (ışıqlanma dərəcəsi mənzili) dəniz mili ilə,
K atmosferin keçiricilik əmsalı.

Göstərilən işıqlar üçün K əmsalı, təxminən 13 dəniz milinə bərabər meteoroloji görünüşə uyğun olaraq 0,8 qəbul edilir.

(b) Yuxarıda göstərilən düsturla hesablanan işıq gücünün qiymətləri aşağıdakı cədvəldə verilmişdir:

İşığın görünüş uzaqlığı dəniz mili ilə	İşığın gücü kandella K=0,8 olanda
D	i
1	0,9
2	4.3
3	12
4	27
5	52
6	94

Şərh: Lazımsız parıltıların qarşısını almaq üçün naviqasiya işıqlarının maksimum parlaqlıq intensivliyi məhdudlaşdırılmalıdır. Bu parlaqlıq intensivliyi dəyişdirilə bilən bir nəzarət metodu ilə edilməməlidir.

9. Üfüqi sektorlar

(a) (i) Gəmidə quraşdırılmış bort işıqları burun istiqamətində işıq gücünün tələb edilən minimum intensivliyini təmin etməlidir. İşığın gücü elə azalmalıdır ki, göstərilmiş sektorlardan 1 dərəcə və 3 dərəcə arasında kənarında işıq praktiki olaraq yox olsun

(ii) Arxa və zirvə işıqları üçün bort işıqlarının traverzindən 22.5 dərəcə arxayadək 21-ci Qaydada göstərilən sektorların sərhədlərinin üfüqi müstəvidə 5 dərəcəyədək hüdud çərçivəsində tələb olunan minimum parlaqlıq təmin edilməlidir. Qeyd olunmuş sektorların hüdudlardan 5 dərəcə kənarında parlaqlıq 50% azalmaqla təyin edilmiş miqdara kimi azala bilər: bu azalma tədricən olmaqla elə azalmalıdır ki, göstərilmiş sektorlardan 5 dərəcədən artıq çərçivədə işıq praktiki olaraq yox olsun.

(b) (i) 30-cu Qaydada göstərilən gəminin gövdəsi hündürlüyə görə yerləşdirilməsinə ehtiyac olmayan lövbər işıqları istisna olmaqla, dairəvi işıqlar elə yerləşdirilməlidir ki, dor ağacları, stenqalar və ya konstruksiyalar onun qabağını bucaq sektorları çərçivəsində 6 dərəcədən artıq tutmasın.

(ii) Əgər bu bəndin (b) (i) alt bəndində göstərilən tək bir dairəvi işığı göstərmək praktiki olaraq mümkün deyilsə, iki dairəvi işıqlar bir birindən elə aralı yerləşdirilməlidirlər ki, onlar 1 mil məsafədən bir işıq kimi görünsünlər.

1. 9 (b) (ii) -də göstərilən 1 (1) mil tələbinə əməl etmək üçün dairəvi işığın görünmə məsafəsi aşağıdakı kimidir:

02≤360-01

Burada,

01: birinci dairəvi işığın ekran bucağı;

02: digər dairəvi işığın ekran bucağı.

2. Görüntü detalları və maneələrin tənzimlənməsi cizgilərin hazırlanması və təsdiqi prosesində nəzərə alınmalıdır.

10. Şaquli sektorlar

(a) Quraşdırılmış elektrik işıqlarının şaquli sektorları, hərəkətdə olan yelkənli gəmilərin işıqları istisna olmaqla təmin etməlidirlər:

i. ən azı bütün görmə bucaqları üzrə üfüqdən 5 dərəcə yuxarıdan 5 dərəcə aşağıya kimi tələb edilən minimum işıq gücünü;

ii. üfüqi müstəvidən ən azı 7.5 dərəcə yuxarıdan 7.5 dərəcə aşağıya kimi tələb edilən işıq gücünün minimum 60%-ni.

(b) Hərəkətdə olan yelkənli gəmilərdə quraşdırılmış elektrik işıqları şaquli sektorlarda təmin etməlidir:

(i) ən azı bütün görmə bucaqları üzrə 5 dərəcə yuxarıdan 5 dərəcə aşağıya kimi tələb edilən minimum işıq gücünü;

(ii) üfüqi müstəvidən ən azı 25 dərəcə yuxarıdan 25 dərəcə aşağıya kimi tələb edilən işıq gücünün minimum 50%-ni;

(c) Qeyri-elektrik olan işıqlar üçün bu tələblər mümkün olduğu qədər yerinə yetirilməlidir.

11. Qeyri-elektrik olan işıqların işıq gücü

Qeyri-elektrik işıqların minimal işıq gücü bu Əlavənin 8-ci Bölməsində verilmiş cədvəldə göstərilmiş işıq gücü anlayışına mümkün qədər uyğun olmalıdır.

12. Manevr göstərmə işıqları

Bu Əlavənin 2 (f) bəndinin müddəalarından asılı olmayaraq, 34-cü Qaydanın (b) bəndi ilə müəyyən edilmiş manevr göstərmə işıqları, zirvə işığı və ya işıqları kimi eyni burun hissəsində və şaquli müstəvidə yerləşdirilməli və əgər praktiki mümkündürsə, qabaqdakı zirvə işığından şaquli olaraq minimum 2 metr hündürdə, amma arxa zirvə işığından şaquli olaraq 2 metrdən az olmayaraq aşağıda və ya yuxarıda olmalıdır. Bir zirvə işığı olan gəmidə manevr göstərmə işığı əgər mövcuddursa zirvə işığından şaquli olaraq 2 metr hündürdə, mümkün olduğu qədər ən yaxşı görünə bilən yerdə yerləşdirilməlidir.

13. Yüksək sürətli gəmi*

(a) Yüksək sürətli gəminin zirvə işığı gəminin eninə mütənasib olaraq bu Əlavənin 2 (a) (i) bəndində göstəriləndən aşağı olaraq yerləşdirilə bilər, belə ki, bort işıqları və zirvə işıqlarından formalaşdırılmış bərabərtərəfli üçbucaqların oturmaq bucaqlarının yüksəlişi 27 dərəcədən az

olmasın.

(b) Uzunluğu 50 metr və ya artıq olan yüksək sürətli gəmilərdə bu Əlavənin 2 (a) (ii) bəndi ilə tələb olunan fok-dor ağacı və əsas dor ağacının 4,5 metr hündürlüyündə olan işıqları arasındakı şaquli ayrılma aşağıdakı düsturla müəyyən edilmiş məsafədən az olmamaq şərti ilə dəyişdirilə bilər:

$$Y = (a+17 \psi)C + 21000$$

Burada:

- y - fok-dor ağacındakı işıqla, əsas dor ağacındakı işıq arasında məsafə, metrle;
- a - istismar zamanı fok-dor ağacındakı işığın, su səthindən hündürlüyü;
- ψ - istismar zamanı əyilmə bucağı;
- C- zirvə işıqlarının arasındakı üfüqi aralıq məsafəsi.

**İstinad: Yüksək Sürətli Gəmilərin Təhlükəsizliyi üçün Beynəlxalq Məcəlləsi, 1994 və 2000-ci il*

14. Bəyənmə

İşıqların və işarələrin konstruksiyası və işıqların gəmidə quraşdırılması, gəminin bayrağı altında üzdüyü Dövlətin müvafiq səlahiyyətli qurumunun tələblərinə cavab verməlidir.

ƏLAVƏ II

Bir birinin yaxınlığında balıq tutmaqla məşğul olan gəmilər üçün əlavə

siqnallar 1. Ümumi

Bu əlavədə göstərilən işıqlar Qayda 26 (d)-ə uyğun quraşdırılıbsa, ən yaxşı görünən yerdə olmalıdır. Qayda 26 (b) (i) və (c) (i)-də göstərilən işıqlardan azı 0,9 m kənarında, ən yaxşı görünən yerdə və onlardan aşağıda yerləşdirilməlidir. Bu işıqların görünüşü üfüqi olaraq dairəvi və görünmə məsafəsi ən azı 1 mil olmalıdır, ancaq bu Qaydada göstərilən balıq tutmaqla məşğul olan gəmilərin işıqlarından az məsafədə görünməlidir.

2. Tral ilə məşğul olan gəmilər üçün siqnallar

(a) Uzunluğu 20 m və ya artıq olan gəmilər, torlarla dənizin dibi ilə və ya yarımbatırılmış tralla balıq ovu ilə məşğul olmasından asılı olmayaraq, göstərməlidir:

- (i) toru suya buraxan zaman şaquli xətt boyunca iki ağ işıq;
- (ii) toru yığan zaman şaquli xətt boyunca, qırmızı işığın üstündə ağ işıq;
- (iii) tor maneəyə ilişibse şaquli xətt boyunca iki qırmızı işıq;

(b) Uzunluğu 20 m və ya artıq olan, cüt trallama ilə məşğul olan hər gəmi göstərməlidir;

- (i) gecə vaxtı proyektor şüasını irəliyə və cütdə olan digər gəminin istiqamətinə yönəltməlidir;
- (ii) toru atanda və ya yığanda və ya tor maneəyə ilişəndə bu Əlavənin 2 (a) bəndində tələb olunan işıqları.

(c) Uzunluğu 20 m-dən az olan, torlarla dənizin dibi ilə və ya yarımbatırılmış tralla və ya cüt trallama ilə məşğul olan gəmi uyğun olaraq bu hissənin (a) və ya (b) paraqraflarında qeyd olunmuş işıqları yandıra bilər.

3. Səbətli seynerlər üçün siqnallar

Səbətli seynerlərlə balıqçılıqla məşğul olan gəmilər şaquli xətdə iki sarı işıq qoya bilər. Bu işıqlar yanma və sönmə vaxtı eyni olmaqla, saniyədə bir dəfə parıldamalıdır. Bu işıqlar yalnız balıq tutma avadanlığı gəminin hərəkətini çətinləşdirən zaman göstərilə bilər.

ƏLAVƏ III

Səs siqnalları qurğularının texniki xarakteristikaları

1. Fit

(a) Tezlikləri və eşidilmə məsafəsi

Siqnalın əsas tezlik həddi 70-700 Hz diapazonunda olmalıdır. Bir fitdən gələn siqnalın eşidilmə məsafəsi, uzunluğu 20 m və ya artıq olan bir gəmi üçün 180 - 700 Hz (+/- 1%) aralığında olan fundamental və / və ya bir və ya bir neçə daha yüksək tezliklərlə müəyyən edilir, uzunluğu 20 m-dən az olan gəmilər üçün isə 180-2100Hz (+/- 1%) aralığında olan fundamental və / və ya bir və ya bir neçə daha yüksək tezliklərlə müəyyən edilir və paraqrafın 1 (c) bəndinə göstərilən səs təzyiqi səviyyəsini təmin etməlidir.

(b) Əsas tezlik hədləri.

Fitlərin xarakteristikalarının kifayət qədər böyük müxtəlifliyini təmin etmək üçün əsas tezliklər aşağıdakı hədlər arasında olmalıdır:

- (i) 200 m və daha uzun olan gəmi üçün 70-200 Hz;
- (ii) 75 m-dən uzun, lakin 200 m-dən qısa gəmi üçün 130-350 Hz;
- (iii) 75 m-dən qısa gəmi üçün 250-700 Hz;

(c) Səsin gücü və siqnalın eşidilmə uzaqlığı

Gəmidə quraşdırılmış fit, fitin maksimum intensivliyi istiqamətində və ondan 1 metr məsafədə olmaqla, uzunluğu 20 m və artıq olan gəmidə 180-700 Hz (+/- 1%) aralığında ən azı 1/3-cü oktava diapazonunda, uzunluğu 20 metrdən az olan gəmidə 180-2100Hz (+/- 1%) aralığında olmaqla, aşağıdakı cədvəldə verilmiş uyğun rəqəmlərdən az olmamaq şərti ilə səs təzyiqi səviyyəsini təmin etməlidir.

Gəminin uzunluğu, metrə	1/3 oktava zolağında 1 m məsafədə $2 \times 10^{-3} \text{ N/m}^2$ istinadən, dB	Eşidilmə uzaqlığı, dəniz mili
200 və artıq	143	2
75 artıq lakin 200 az	138	1,5

20 artıq lakin 75 az	130	1
20 az	120*	0,5
	115 †	
	111 ‡	

- * Ölçülən tezliklər 180-450 Hz aralığında olduqda
- * Ölçülən tezliklər 450-800Hz aralığında olduqda
- * Ölçülən tezliklər 800-2100Hz aralığında olduqda

(d) Fitlərin istiqamətləndirilməsi

Bir istiqamətli fit qurğusunun səs səviyyəsi, fitin üfüqi müstəvidə qabağa istiqaməti oxununun ± 45 -dərəcəsi içərisində olmaqla, tələb olunan səs səviyyəsindən 4 dB-dən aşağı olmamalıdır. Səsin təzyiq səviyyəsi üfüqi müstəvinin hər hansı digər istiqamətində, tələb olunan səs təzyiqinin qabağa olan istiqamətindəki səs təzyiqinin səs təzyiqindən 10 dB-dən aşağı olmamalıdır və istənilən digər istiqamətdəki diapazon qabağa olan ox istiqamətindəki səs səviyyəsinin ən azı yarısını təşkil etməlidir. Səs təzyiqinin dərəcəsi eşidilmə diapazonunu təyin edən 1/3 oktava zolağında ölçülməlidir.

(e) Fitlərin yerləşdirilməsi

İstiqamətləndirilmiş fit gəmidə istifadə üçün yeganə fit kimi tətbiq olunduğu zaman o elə quraşdırılmalıdır ki, səsin maksimal gücü tam qabağa yönəlsin.

Yayılan səsin maneələrə görə itməsini və heyətin eşitmə orqanlarının zədələnmə təhlükəsini minimuma endirmək üçün fit, gəmidə praktiki cəhətdən mümkün qədər yuxarıda yerləşdirilməlidir. Gəminin dinləmə postlarında məxsusi siqnalın səs təzyiqinin dərəcəsi səs siqnallarının eşidilmə yerlərində 110 db (A)-dən artıq olmamalı və praktiki cəhətdən mümkün qədər 100 db (A) qiymətini aşmamalıdır.

(f) Birdən artıq fitin quraşdırılması

Əgər gəmidə fitlər biri-birindən 100 m-dən artıq məsafədə quraşdırılıbsa, bu zaman onların eyni vaxtda səslənməməsi üçün tədbir görmək lazımdır.

(g) Kombinə edilmiş (qarışıq) səs sistemləri

Əgər hər hansı maneənin mövcudluğundan yeganə fitin və ya bu Əlavənin I (f) bəndində göstərilmiş fitlərindən birinin səs sahəsi siqnalın yayılma dərəcəsinin nəzərə çarpacaq dərəcədə azaldılma zonasına malikdirsə, bu zaman maneələrin təsirini yox etmək üçün kombinə edilmiş sistemin quraşdırılması tövsiyə olunur. Mövcud qaydaları tətbiq edərkən kombinə edilmiş səs sisteminə vahid fit kimi baxmaq lazımdır. Kombinə edilmiş sistemin fitləri biri-birindən 100 m artıq məsafədə yerləşdirilməməlidir və elə qurulmalıdır ki, eyni zamanda səslənə bilsinlər. Fitlərin birinin tezliyi digərindən ən azı 10 Hz fərqlənməlidir.

2. Zəng və ya qonq

(a) Səs siqnalının gücü

Zəng və ya qonq və ya analoji səs xarakteristikalara malik digər qurğular onlardan 1 m məsafədə 110 dB-dən az olmayan səs təzyiqini təmin etməlidirlər.

(b) Quruluşu

Zənglər və qonqlar paslanmaya davamlı materialdan hazırlanmalı və təmiz tonlu səs verməlidir. Uzunluğu 20 m və böyük olan gəmilər üçün zəngin ağzının diametri 300 mm-dən az olmamalıdır. Praktiki mümkün olduğu təqdirdə, zəngin sabit çalışını təmin etmək üçün mexaniki idarə olunması tövsiyə olunur, lakin əl ilə də işlətmə versiyası mümkün olmalıdır. Zərbə çəkicinin kütləsi zıncırovun kütləsinin 3 faizindən az olmamalıdır.

3. Təsdiq

Səs siqnalları avadanlıqlarının qurulması, onların iş xarakteristikası və onların gəmidə quraşdırılması, gəminin bayrağı altında üzdüyü Dövlətin müvafiq səlahiyyətli qurumunun tələblərinə cavab verməlidir.

ƏLAVƏ IV

Fəlakət siqnalları

1. Aşağıdakı siqnallar birlikdə və ya ayrılıqda istifadə olunur, **fəlakətə** uğradığını və köməyə ehtiyac olduğunu göstərir.

- (a) bir dəqiqəyə yaxın intervalla silahdan atəş və ya digər partlayıcı siqnal;
- (b) duman siqnalı verən hər hansı bir aparat ilə fasiləsiz səs siqnalının verilməsi;
- (c) qısa vaxt intervalında raketlərlə və ya mərmilərlə bir- bir qırmızı ulduzlu atılması;
- (d) istənilən siqnal vermə metodundan istifadə edərək Morze Koduna uyğun olaraq ••• — — — — ••• (SOS) ibarət olan qrup siqnalı verilməsi;
- (e) radiotelefonla göndərilən "MEYDEY" sözünün səsli mesajından ibarət siqnal verilməsi;
- (f) Beynəlxalq Siqnallar M ə c ə l l ə sin ə əsasən, **fəlakəti** bildiren NC;
- (g) yuxarısında və ya aşağısında bir kürə və ya kürəyə bənzəyən hər hansı bir fiqur olan kvadrat bayraqdan ibarət siqnal;
- (h) gəmidə alovların olması (qətran çəlləyində, neft çəlləyində və s. kimidə yandırmaqla)
- (i) qırmızı işıq göstərən paraşütlü raket və ya əl falşfeer;
- (j) narıncı rəngdə tüstü verən tüstü siqnalı;
- (k) yana tərəf uzadılmış qolların aramla və davamlı olaraq qaldırması və endirilməsi;

(l) **fəlakət** xəbərdarlığının rəqəmsal seçmə çağırış (RSC) vasitəsi ilə ötürülməsi:

(i) UQD radionun 70-ci kanalında, və ya

(ii) 2187.5 kHz, 8414.5 kHz, 4207.5 kHz, 6312 kHz, 12577 kHz və ya 16804.5 kHz olan orta və yuxarı tezliklərdə;

(m) fəlakət xəbərdarlığının gəmidən sahilə Inmarsat və ya digər mobil peyk xidmətiləri vasitəsi ilə ötürülməsi;

(n) qəza mövgeyini (koordinatları) göstərən radio buy vasitəsi ilə siqnalın ötürülməsi;

(o) radio kommunikasiya sistemləri vasitəsilə o cümlədən xilasedici vasitələrin radar cavab vericilərindən siqnalın ötürülməsi;

2. Yuxarıda göstərilən siqnalların hər hansı birinin **fəlakət** olduğunu göstərən və yardıma ehtiyac olduğunu bildirmək məqsədi istisna olmaqla başqa hallarda istifadəsi və ya qoyulması və

yuxarıdakı siqnallar ilə səhvən qarışdırıla bilən digər siqnalların istifadəsi qadağandır.

3. Aşağıdakı siqnalların istifadəsində Beynəlxalq Siqnal Məcəlləsinin, Beynəlxalq Aeoronaviqasiya və Dənizdə Axtarış və Xilasetmə Rəhbərliyinin müvafiq bölmələrinə diqqət yetirilməlidir:

- (a) narıncı rəngli kətan parçası üzərində qara kvadrat və dairə və ya digər uyğun simvol (havadan müəyyən etmək üçün);
- (b) rəngli işarə.